

La Famosa

REVISTA D'OPINIÓ I INFORMACIÓ LOCAL ARTESA DE LLEIDA

Número 320

SETEMBRE - OCTUBRE 2022

P.V.P. 3€

NOU MURAL A LA CARRETERA DE LLEIDA

Fotografia: Unió de Pagesos

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat Artesenca	4
<i>J. Ma Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve, M. À. Florensa i J. Gallart</i>	
Activitats de La Femosa	11
<i>J. Ma Esteve / Fotografies: J. Ma Esteve i Arxiu La Femosa</i>	
Castanyada de l'AJALL	12
<i>Junta de l'AJALL</i>	
Actualitat del Casal dels Jubilats	13
<i>La Junta / Fotografies: M. À. Florensa</i>	
Actualitat de l'Escola Els Til·lers	14
<i>Escola Els Til·lers d'Artesa de Lleida</i>	
Caliu científic Artesenc	15
<i>Joel Minguet López</i>	
La Felicitat dels fills	18
<i>Parròquia d'Artesa de Lleida</i>	
Creixement urbanístic, pagesia i productes de proximitat	19
<i>Néstor Serra (Coordinador comarcal d'Unió de Pagesos al Segrià)</i>	
Domus Domini. Refugis (2)	20
<i>Miquel Carrera Castellví</i>	
Falta sang i fetge a la comunitat científica	21
<i>Roger Gil Barberà</i>	
Entrevista a Carles Aranda	22
<i>Alumnes de Cicle Superior de l'Escola Els Til·lers</i>	
Premis Nacionals Felip Domènech 2022	24
<i>Albert Garcia / Unió de Pagesos</i>	
Com es viu la felicitat	27
<i>Anna-Bel Carbonell Rios (Educatora)</i>	
Pensaments i reflexions	29
<i>Antoni Garrós Solé</i>	
El llegat d'uns 30 anys	31
<i>Laura Farran Botargues</i>	
Poesia. Derruïm les fronteres	33
<i>M. Assumpció Cornadó Lladó</i>	
Fauna del Terme. La Garsa	33
<i>Isidre Drudis Bellmunt</i>	
Energia verda. La biomassa i el biogàs. Pros i contres	34
<i>Eulàlia Solà Miró</i>	
Temporada 2022/23. La temporada del centenari	36
<i>Eudald Pijuan Mor / fotografies: CF Artesa de Lleida</i>	
Humor. L'avi i la neta	39
<i>Xavi</i>	
Entreteniments	39
<i>Miquel A. Navarro, Albert Batiste i Lluís Gil</i>	
Ho hem llegit a... ..	41
La cuina Femosa	42
<i>Lluís Gil Fontanet</i>	
Telèfons i horaris d'interès/Solucions als entreteniments ..	43
Un raconet d'Artesa: La llacuna amb aigua	43
<i>Àngels Florensa</i>	
Imatges d'actualitat	44

LA FEMOSA

AGRUPACIÓ CULTURAL - ARTESA DE LLEIDA

Edita

Agrupació Cultural La Femosa
Carrer dels Gallarts, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
lafemosa.artesalleida.cat
lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernández
Lluís Gil Fontanet

Col·laboradors i col·laboradores

Junta AJALL
Alumnes Cicle Superior Escola Els Til·lers
Albert Batiste Bonet
Anna-Bel Carbonell Rios
Junta Casal de Jubilats
Assumpció Cornadó Lladó
Isidre Drudis Bellmunt
Escola Els Til·lers
Josep Ma Esteve Muñoz
Laura Farran Botargues
Ma Àngels Florensa Bertran
Felip Gallart Fernández
Josep Gallart Fernández
Albert Garcia
Antoni Garrós Solé
Roger Gil Barberà
Lluís Gil Fontanet
Joel Minguet López
Miquel Àngel Navarro
Parròquia d'Artesa de Lleida
Eudald Pijuan Mor
Néstor Serra Domènech
Eulàlia Solà Miró

Fotografies

Josep Ma Esteve Muñoz
Ma Àngels Florensa Bertran
CF Artesa de Lleida
Josep Gallart Fernández
Verónica Puiggròs

Correcció de textos

Eulàlia Solà Miró

Maquetació i impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa, 2ª època
Número 320
Setembre - Octubre 2022
DLL 264-1981
ISSN 2339-7365
P.V.P. 3 euros

Els articles que apareixen a les pàgines de La Femosa reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Amb el suport de:

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCs
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida
La força dels municipis

PÒRTIC

Si el pòrtic de la revista anterior el dedicàvem al balcó de les cases del carrer Nord, números 1 i 3, com a exemple d'indret deliciós i interessant del nostre poble fruit de la iniciativa espontània de les seves veïnes, en aquest número no podem deixar-ho de fer-ho per al mural que la Sílvia Roca i la Gemma Olomí han realitzat a la tanca del carrer Carretera de Lleida, xamfrà amb els carrers dels Gallart i del mestres Ginera.

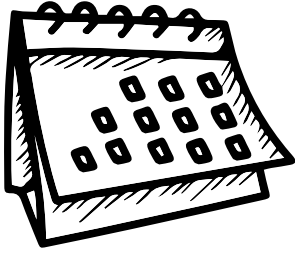
No ha estat una feina ràpida, ni senzilla. No ha estat bufar i fer ampolles. No ha estat un producte fet amb presses i per cobrir l'expedient. Hem vist la Sílvia i la Gemma dibuixar i pintar, dia rere dia, la tanca d'aquest indret. Hem vist aparèixer formes i colors. Les hem vist a peu pla i damunt d'una bastida, fer lliscar el pinzell amb els colors adients fins a representar aquest retall de natura on ocells i vegetals conviuen en harmonia, per a delectança de tots els vianants i curiosos. I sobretot, les hem vist gaudir molt d'allò que feien.

Ens agrada badoquejar quan hi passem. Ens agrada descobrir nous detalls que ens havien passat per alt el dia abans. Ens agraden els dibuixos nítids, definits i precisos. Ens plauen els colors delicats i agradables que han convertit una tanca homogènia en una superfície plena de colors i de vida.

Enmig d'un món que sovint sembla que va a la deriva. D'una natura menystinguda i depredada pels humans. D'uns noticiaris que ens bombardegen amb noves plenes d'horror, de violència i de dades cada vegada mes pessimistes sobre el canvi climàtic i l'escalfament global. En una època on els interessos i l'enriquiment particular sembla que prevalguin sobre el col·lectiu, veure que dues persones treballen plegades per convertir un espai neutre en una raconada deliciosa ens omple novament de goig.

Sí, ja hem vist i admirat els murals de Penelles, de Lleida, de Torrefarrera i d'altres indrets. Sempre ens ha semblat una iniciativa admirable que embelleix i millora els pobles, que atreu molts visitants. Els nois i noies de l'AJALL ja ens ho havien regalat també al carrer la Bassa. La Gemma i la Sílvia ho han fet ara, i amb molta traça. Potser es pintaran més murals en altres espais del poble. Potser altres persones s'animaran. Potser els poders locals estimularan iniciatives semblants. Potser sigui el principi d'una història feliç de més produccions que embelliran el poble. Potser sigui un símptoma, petit si és vol, que encara hi ha un moment per a la generositat, per a l'art i l'alegria. Un moment per a l'esperança de creure que és possible un món millor. La Sílvia i la Gemma així ens ho han fet saber amb el seu mural, i també tots aquells que hi hagin col·laborat en algun moment. Generositat, espontaneïtat, bona feina, art i molta alegria, que és pot demanar més? En tot cas, només que els artesencs i artesencques sapiguem posar-ho en valor. Felicitar-les i felicitar-nos.

ACTUALITAT ARTESENCA

— Josep Ma Esteve — Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa, J. Gallart —

FESTA DE SANT RAMON

El 31 d'agost, es va celebrar la festivitat del patró del nostre poble, Sant Ramon Nonat. Com cada any, la festivitat fou organitzada pel Consell Parroquial, el Patronat de Sant Ramon i l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, i en aquesta ocasió, també reté un sentit homenatge al mossèn Joan Torrelles.

Els actes realitzats foren els següents:

A les 10 del matí.- Celebració de la Santa Missa a l'ermita de Sant Ramon.

Mossèn Joan Torrelles a la processó de Sant Ramon de l'any 2010

A les 11 del matí.- Coca i xocolata per a tothom al passeig de Sant Ramon.

A les 12 del migdia.- Al mateix passeig de Sant Ramon va tenir lloc l'espectacle infantil *Virus? No, gràcies!*, a càrrec de la cia Josafat Teatre

A les 6 de la tarda.- Al vestíbul del Teatre municipal es va realitzar una visita dinamitzada a l'exposició *Històriques. Dones que han fet Història*, organitzada pel Consell Comarcal del Segrià. Una exposició que es va poder visitar del 29 d'agost al 5 de setembre.

A les 7 de la tarda.- Al teatre municipal es va projectar la pel·lícula *Alcarràs*, que va comptar amb la presentació prèvia per part d'un actor i una actriu de la pel·lícula.

XERRADA SOBRE COMUNITATS ENERGÈTIQUES

El dia 1 de setembre, es va celebrar una xerrada informativa sobre les comunitats energètiques i la seva possible implantació en pobles petits com Artesa. La xerrada, a càrrec de l'Associació Leader de Ponent va exposar les dificultats que un poble petit com Artesa de Lleida té per aconseguir-ho.

INICI DE CURS

L'arribada del mes de setembre suposa un retorn a les rutines que ens acompanyen fins al pròxim estiu. Una de les més importants és el retorn de les nostres filles i fills a l'escola per iniciar un nou curs, que aquest any ha vingut marcada per la polèmica decisió del Departament d'Educació d'avançar una setmana el començament del curs.

També suposa que es reactivin altres serveis, com ara el Telecentre, les activitats extraescolars o l'escola municipal de música, però també el tancament de les piscines municipals.

EXPOSICIÓ DEL GRUP DE PINTURA

Del 4 de setembre al 9 d'octubre tot el mes de setembre, totes les persones que van anar al vestíbul de la sala de Teatre Municipal, van poder gaudir de les creacions del Grup de Pintura d'Artesa.

CASSOLES

El diumenge 11 de setembre, va tenir lloc la 42a edició del tradicional CONCURS DE CASSOLES DE TROS del nostre poble.

De nou, les colles varen complir tot el passeig de Sant Ramon per tal de poder gaudir d'un dia de germanor, de cuina, assaborir una bona cassola de tros, i d'un dia esplèndid de finals d'estiu.

Com en els últims anys, l'Ajuntament va cuinar una cassola de tros per tots aquells que volguessin participar en la festa, però sigui pel motiu que sigui, no es cuinaven ells el dinar.

El concurs es va iniciar a les 12 del migdia, però des de bon matí les colles ja van anar organitzant tota la logística que la festa requereix. Segons les dades proporcionades per l'Ajuntament, 850 persones ens vam reunir per fer les cassoles.

Categoria juvenil:

1r premi per la colla *Quinta2005*

2n premi per la colla *Els pinxos*

Millor guarnició per la colla *Les Batlletes*

Millor presentació per la colla *A correquita*

Un cop acabat el concurs, hi va haver sessió de dj pels més joves.

Durant tot el dia hi va haver jocs i inflables pels més petits.

A mitja tarda, el jurat va donar el seu veredictes per finalitzar la primera part de la festa.

Els guanyadors d'aquesta 42a edició foren:

Categoria adults:

1r premi per la colla *No hi som tots*

2n premi per la colla *No val a badar*

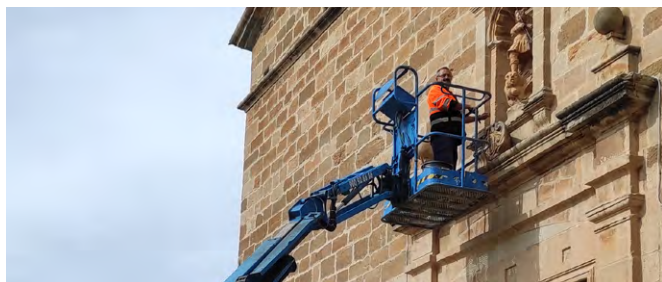
3r premi per la colla *Els de tot arreu*

DIADA DE CATALUNYA

L'11 de setembre es va celebrar la Diada del nostre país, amb el relaxament de les mesures contra la Covid, es va poder organitzar una nova manifestació a Barcelona en la que molts dels nostres veïns i veïnes hi van participar. La llàstima fou que l'Ajuntament d'Artesa de Lleida va programar les cassoles per aquest mateix dia, i la gent es va veure obligada a escollir entre una celebració i l'altra.

DESPRENIMENT A L'ESGLÉSIA

A mitjan setembre es va tancar l'accés a l'església parroquial de Sant Miquel degut a un despreniment a la façana, fins que es va poder garantir la seguretat de totes i tots els feligresos.

PROBLEMES AMB LA GESPA DEL CAMP DE FUTBOL

Després d'un any, els problemes al camp de futbol segueixen. La gespa s'ha vist malmesa per un fong que ha obligat a ressemar-la. Es va fer el mes de setembre, la qual cosa va obligar el C. F. Artesa a disputar els partits amistosos i primers del campionat en altres camps.

XCURSA i CAMINADA SOLIDÀRIES

per **La Marató** 3

Corre i camina per la **SALUT CARDIOVASCULAR!**

ARTESA DE LLEIDA
Diumenge, 4 de Desembre 2022

Cursa: Circuits de 5,5 i 10,5 Km.- Caminada: Circuits de 5,5 i 10,5 Km.
Info i inscripcions: cursasolidaria.artesalleida.cat

Organitzen: AJUNTAMENT D'ARTESA DE LLEIDA

PREPARATIUS DE LA CURSA PER LA MARATÓ

S'apropa una nova edició de la cursa i caminada per La Marató d'Artesa de Lleida, i aquesta edició és especial, ja que serà la 10a. Per aquest motiu, l'Associació Esportiva Superbé ho ha volgut celebrar preparant un obsequi molt especial per a totes i tots els que s'hagin apuntat a la cursa durant el mes d'octubre. A més, perquè tots els artesencs i artesenesques puguin preparar millor la seva participació, s'ha preparat un circuit a la zona del Freginal per poder realitzar millor els entrenaments, així com s'ha programat una sessió setmanal d'entrenament i s'ha buscat consell tècnic per totes i tots els que ho han demanat.

FESTIVAL ARTESA ARTS

Fotografies: Verònica Puiggròs, Ma Àngels Florensa i Josep Gallart

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Ilerdencs i la Diputació de Lleida, van organitzar una nova edició del festival *Artesa Arts*. La data escollida fou el dia 1 d'octubre, coincidint amb el 5è aniversari del referèndum de l'any 2017.

Es van habilitar diferents espais per poder gaudir de les representacions, que es van dur a terme durant tot el dia.

ESPAI CARRER EUROPA

- A 2/4 de 12 del matí, espectacle de circ *Cataplum* a càrrec de la companyia La Raspa.

- A la 1 del migdia, vermut popular.

- A les 6 de la tarda, espectacle *La gran festa* a càrrec de la companyia Salats.

ESPAI ESGLÉSIA

- A 2/4 d'11 del matí, espectacle itinerant a càrrec de la companyia Xip Xap anomenat *Transhumància*.

- A les 4 de la tarda, espectacle a càrrec de la companyia 4 Contes anomenada *La pirata rogenca*.

ESPAI VILETA

- D'11 del matí a 1 del migdia, taller de circ a càrrec de la companyia Krasti.

- De 5 a 7 de la tarda, jocs de fusta *Els atrapa-dracs* a càrrec de la companyia La Cremallera.

ESPAI SALA DEL TEATRE MUNICIPAL

- A 2/4 d'1 del migdia, espectacle de titelles *On vas, Moby Dick?* a càrrec de la companyia Titelles Lleida.

- A les 5 de la tarda, espectacle *Mudança* a càrrec de la companyia Sac Espectacles.

- A les 10 de la nit, espectacle *The little night* cabaret a càrrec de la companyia NS danza.

Tot i que estava previst, no hi va haver servei de foodtrucks.

CONCENTRACIÓ 1 D'OCTUBRE

Sembla que va ser abans d'ahir, però ja ha passat un lustre del referèndum de l'any 2017.

En record d'aquesta data, es van convocar totes les veïnes i veïns a una concentració i lectura del manifest a les 12 del migdia davant de la Casa de la Vila.

PRESENTACIÓ LLIBRE

El diumenge 2 d'octubre es va realitzar la presentació del llibre *Anna Grimm. Xarxes criminals* a càrrec de la mateixa autora del llibre la Sra. Montse Sanjuan. A la presentació també va comptar amb la intervenció del periodista i escriptor Juan Cal.

La presentació va tenir lloc a la Sala de Plens de l'Ajuntament.

EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES

Des del divendres 23 d'octubre i fins al 20 de novembre al vestíbul del Teatre Municipal està instal·lada l'exposició *Lleida 1940-2022*, de fotografies del fons d'Art de Res non Verba. Exposició que aplega les diferents instantànies que recullen la història de Lleida des dels anys quaranta fins a l'actualitat.

Una exposició que compta amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i l'Ajuntament d'Artesa de Lleida.

CONFIRMACIONS

El diumenge 9 d'octubre a la parròquia d'Artesa de Lleida es va celebrar el sagrament de la confirmació. Durant la celebració de l'eucaristia 8 nois i noies van rebre el sagrament de mans del Vicari General del Bisbat de Lleida, Mn. Lluís Sallàn Abizanda. Durant l'acte els confirmants foren acompanyats pel respectius padrins.

ACTIVITAT TEATRAL

Amb l'arribada del mes de setembre, també es va reactivar l'activitat teatral, després de l'aturada estiuenca.

La primera representació de la temporada de tardor-hivern, fou el diumenge 18 de setembre, quan la companyia Secció artística de l'A. E. M. Belles Arts Teatre de Lleida, va representar la comèdia *El crèdit*. Obra que exposa de forma surrealista les limitacions del sistema capitalista.

El dissabte 1 d'octubre es va celebrar la segona edició del Festival Artesa Arts, del que n'hem parlat en aquesta mateixa revista.

CINEMA SETEMBRE - OCTUBRE

Dia	Pel·lícula
4 de setembre	Dune
25 de setembre	García y García
09 d'octubre	El médico de Bucarest
16 d'octubre	No time to die (James Bond 007)
23 d'octubre	Free guy
30 d'octubre	Cry Macho

ARA I SEMPRE TRIEM PRODUCTES I COMERÇOS LOCALS
COMPREM A ARTESA, FEM POBLE!

ACTIVITATS DE LA FEMOSA

Josep Ma Esteve Fotos: J. Ma Esteve i Arxiu La Femosa

GRUP DE LECTURA

L'11 d'octubre de 2022 el Grup de Lectura de l'Agrupació Cultural la Femosa d'Artesa de Lleida va iniciar les activitats corresponents al curs 2022-2023. Aquest grup, coordinat per Felip Gallart Fernàndez, està format per 15 persones i es reuneix el primer o segon dimarts de cada mes. A més a més de lectures literàries, es realitzen també altres activitats com sortides o assistència a espectacles i actes relacionats amb diferents lectures del grup.

La primera lectura del curs ha estat *Cartes a la meva mare*, de l'escriptora i veïna d'Artesa Marta Alòs. El 9 de novembre de 2022, segona sessió, la mateixa autora del llibre, Marta Alòs, va oferir al grup de lectura una excel·lent intervenció desvetllant aspectes del llibre i aprofundint en la interpretació de la seva lectura. Des de la nostra entitat agraïm la seva col·laboració.

La següent lectura serà *País íntim* de Maria Barbal.

JORNADES EUROPEES DE PATRIMONI

Per segon any, l'edició d'enguany de les Jornades de Europees del Patrimoni Cultural que cada any es celebren en diferents pobles també ha portat per títol *Participa en el flow dels nostres padrins* que tenien com a objectiu principal apropar al públic en general de les cançons tradicionals que cantaven els nostres padrins i padrines, i que van ser recollides en l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC).

Aquestes Jornades del Patrimoni s'han dut a terme en diferents poblacions durant els dies 7, 8 i 9 d'octubre. En el nostre poble, va tenir lloc el dia 9 d'octubre, on els nens i nenes de l'escola Els Til·lers i els de l'Escola Municipal de Música hi estaven convocats, així com la Coral la Primavera Artesenca. En l'acte es va cantar diverses cançons destacant la cançó «*Les nines de Cervera*» cantada per la nostra veïna Maria Solé Batlle, la Maria de cal Peix, i que fou recollida en el Cançoner per Joan Amades i Joan Tomàs l'any 30 durant la visita que van fer al nostre poble.

L'acte estava organitzat per l'Associació Àgora d'Albatàrrec, el grup de cançó de tradició oral Krregades de Romanços, el Centre d'Estudis Comarcals del Segrià i European Heritage Days, i que, al nostre poble, va comptar amb la col·laboració de l'Escola de Música Municipal, la Coral La Primavera Artesenca (que ens van interpretar la cançó "Madaleta" recollida a Llardecans i "Isabel" recollida a Alguaire), l'Ajuntament d'Artesa, l'Agrupació Cultural La Femosa, l'Associació del Griu i l'Hydra.

L'acte finalitzà amb una encesa per part de la Colla del Griu i l'Hydra.

Així mateix en el marc de les Jornades Europees del Patrimoni Cultural l'Agrupació Cultural La Femosa i l'Ajuntament d'Artesa de Lleida van programar també pel diumenge 9 d'octubre, entre 2/4 d'11 i les 2 del matí, visites guiades, per grups, al Museu de Prehistòria, les que van comptar amb el guiatge dels membres del Grup de Recerques de la Femosa i a les que van assistir una cinquantena de persones.

CASTANYADA DE L'AJALL

Junta de l'AJALL

L'Associació de Joves d'Artesa de Lleida (AJALL) ha celebrat per setena vegada (des que en tenim constància la junta actual) el seu ja habitual sopar del jovent de la castanyada (anys: 15, 16, 17, 18, 19, 20 (no es va fer per la covid), 21, 22). En aquesta ocasió s'ha superat la xifra de 170 comensals (entre canalla, jovent i adults). Una edició de record on es va omplir de gom a gom la sala de la Llar del poble. Després del sopar també es van efectuar 3 bingos amb l'adjudicació de sengles premis. Un espectacle que com ve sabeu els que veniu no està pagat amb diners.

Junta actual de l'AJALL

A més, els que van voler allargar la nit ho van poder fer de forma gratuïta a Puigverd de Lleida amb "LO CASTANYOT 2022". La festa, que s'organitza conjuntament amb "LO JOVENT" d'aquesta població veïna, va comptar amb les actuacions d'un grup de versions (La Cosa Nostra) i 3 discjòqueis (Dj Royg, Dj Moncho i HOAX).

L'Associació de Joves d'Artesa de Lleida encara el que queda d'any amb la intenció de tenir accés al local de jove temporal (els temporers) a finals del mes de novembre, la presentació de la campanya de socis i sòcies 2022/23, una petita assemblea, la renovació de la junta i la preparació d'una altra festa en dates nadalenes. Arreveure!

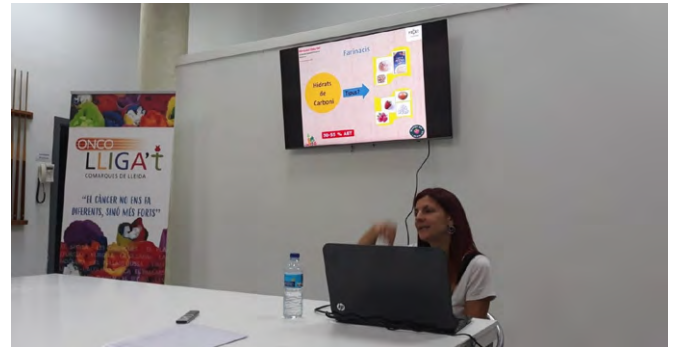
ACTUALITAT DEL CASAL DELS JUBILATS

La Junta — Fotografies: M. À. Florensa

Amb motiu de la festivitat de Sant Miquel el Casal de Jubilats organitza un dinar de germanor servit per la Nicol amenitzat pel cantant i *showman* Cristian Mòdol, els assistents van compartir una cuina i un ambient molt agradable amb ganes de passar-ho bé, la millor teràpia per la gent gran.

El 5 d'octubre es va oferir una xarrada informativa sobre hàbits alimentaris per part de la Oncolliga i la FeCec, amb un Taller d'Alimentació Saludable, a les mostres dependències per part de Sandra Boneu que va incidir sobre la dieta i l'exercici que són fonamentals per estar saludables i minimitzar l'ús de productes farmacèutics.

EXPOSICIÓ DE PINTURES AL CASAL

Exposició de Jaume Niubó

Exposició de Merche Iglesias

ACTUALITAT DE L'ESCOLA ELS TIL·LERS

Escola Els Til·lers d'Artesa de Lleida

PARTICIPA DEL FLOW DE LES NOSTRES PADRINES: RECUPEREM LES CANÇONS DE L'OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA.

Per segon any consecutiu, l'escola participa del "Flow de les nostres padrines" una activitat que reivindica la cançó tradicional recollida a Artesa de Lleida i al Segrià durant l'any 1930-1932 per l'Obra del cançoner popular de Catalunya. Aquest any a més, l'OCPC celebra els seu centenari i té com a prioritat donar a conèixer aquest patrimoni immaterial. Tornem a cantar aquelles cançons que van cantar les padrines (i repadrines...) per tornar-les a fer viure! Aquesta activitat s'emmarca en totes les accions que es fan al voltant de les Jornades de Patrimoni Europees, com l'obertura al públic de castells, monestir o el nostre museu arqueològic!

Un acte en col·laboració amb l'Escola de Música Municipal, la Coral La Primavera Artesenca, l'Agrupació cultural La Femosa, l'associació del Griu i l'Hydra, l'Ajuntament d'Artesa, l'Agrupació cultural Àgora d'Albatàrrec i el grup de cançó de tradició oral Kregades de Romanços.

CASTANYADA 2022

L'escola hem tornat a celebrar la castanyada amb el taller d'elaboració de panellots *internivells* i la ballada de danses tradicionals al pati de l'escola. També al matí els alumnes de Bloc 1 hem fet una sessió especial de cine!

Els pares i mares de l'AFA, a més, ens han tallat i cuit les castanyes, embolicades amb les paperines que hem fet els nens i nenes de l'escola! Tots col·laborant per que la festa sigui un èxit!

Segons el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), l'índex de desenvolupament humà és un indicador estadístic utilitzat a gran escala per tal d'avaluar el desenvolupament a escala mundial. Tres aspectes es tenen en compte: la salut, l'educació i el nivell econòmic. La riquesa en recursos naturals (aliments, combustibles, materials valuosos, etc.) juga, doncs, un paper fonamental en el desenvolupament humà.

La matèria ha jugat sempre un rol limitant per l'ésser humà al llarg del desenvolupament i complexificació de la nostra societat. Així doncs, per tal d'entendre la societat actual i les eines de les quals disposem hem d'entendre la progressió, en concepte de materials, al llarg de la història.

Sempre m'ha captivat entendre tot allò que m'envolta i transmetre-ho a les persones del meu voltant. És per això que aquests articles pretenen divulgar certes curiositats científiques sobre la matèria que he anat acumulant al llarg dels anys. Començant per l'edat de pedra, passant per la metal·lúrgia fins a arribar a materials més recents, em sembla interessant alimentar la curiositat científica dels més valents.

Endinsem-nos, doncs, en la ciència de manera accessible i apassionada, apropem-nos al seu caliu reconfortant i proper!

ACER CROMAT

Els aliatges entre Ferro i Carboni van ser els protagonistes del darrer article de Caliu Científic Artesenc. Tal com vam poder constatar, les primeres experimentacions amb aquest tipus d'aliatges per part dels nostres avantpassats s'inscrivien en el desenvolupament de la segona gran generació metal·lúrgica de la història de l'ésser humà: la metal·lúrgia del Ferro. Efectivament, malgrat ser un element altament abundant en l'escorça terrestre amb propietats increïblement versàtils, el Ferro es caracteritza per una inestabilitat extrema en presència d'oxigen (en contacte amb l'aire). És doncs per aquesta raó que trobarem el Ferro (en forma sòlida) a l'estat oxidat en la superfície terrestre. Més concretament, vam poder observar breument les dues formes majoritàries en les quals trobem Ferro en estat oxidat: magnetita (Fe_3O_4) i hematites (Fe_2O_3). En aquest sentit, els diferents òxids de Ferro es caracteritzen per unes propietats mecàniques realment limitades amb una resistència als estressos mecànics molt reduïda i doncs unes característiques de durabilitat molt limitades, fet que impossibilita la seva aplicació en objectes sotmesos a certs estressos mecànics. Desenvolupar una estratègia per assolir un material fèrric amb unes propietats mecàniques més satisfactòries va representar doncs un gran repte tecnològic pels nostres avantpassats. En aquest context, vam poder observar com l'aliatge entre ambdós Ferro i Carboni va permetre donar una primera resposta a un dels reptes tecnològics majors en la història de l'ésser humà. En particular, vam poder discutir breument la influència del percentatge en massa de Carboni en l'aliatge en les seves propietats mecàniques. En primer lloc, vam poder observar que si la quantitat de carboni introduïda en l'aliatge és realment feble, la seva influència en les propietats de l'aliatge resta negligible. Efectivament, en aquest cas ens trobarem davant un material amb un comportament mecànic dúctil (capaç de deformar-se fortament abans de trencar-se sota l'acció d'una força mecànica) però amb una resistència als estressos mecànics molt limitada (un estrès mecànic molt feble serà suficient perquè el material perdi la seva forma inicial). En segon lloc, vam poder discutir breument com l'addició de Carboni permet l'obtenció d'un material amb un comportament més dur i resistent a les forces mecàniques.

En particular, com més gran sigui la quantitat de carboni d'addició, més dur i resistent a les forces mecàniques esdevindrà l'aliatge (menys deformació a igualtat de força mecànica). En contrapartida, l'addició de carboni degradarà progressivament la ductilitat de l'aliatge i induirà progressivament un comportament més fràgil a l'aliatge (pèrdua de la capacitat a deformar-se abans de trencar-se). Finalment, vam poder il·lustrar com aquesta modulació de les propietats mecàniques de l'aliatge mitjançant l'addició de Carboni ha estat estandarditzada globalment mitjançant la distinció entre acers (percentatge en massa de carboni en l'aliatge entre 0.03% i 2.1%) i ferros colats (percentatge en massa de carboni en l'aliatge entre 2.1% i 4.3%). Efectivament, en funció de l'aplicació desitjada i els requisits en termes de propietats mecàniques, caldrà adaptar les característiques d'aliatge del nostre material.

Malgrat tot, si bé l'aliatge entre Ferro i Carboni va permetre l'obtenció de materials més durs capaços de suportar estressos mecànics més importants en contacte amb l'aire, l'enginyeria d'un material no acaba amb el procés de fabricació. Efectivament, considerar la globalitat del cicle de vida del material resulta necessari per garantir la seva pertinència i aplicabilitat. Així doncs, una nova interrogació va aparèixer en la vida dels nostres avantpassats: "A priori, hem aconseguit obtenir un aliatge amb propietats mecàniques interessants en contacte amb l'aire! Malgrat tot, quant de temps conservarà les propietats desitjades?". L'observació essent, sense dubte, la millor de les respostes, els nostres avantpassats es van adonar que les condicions en les quals es trobava l'aliatge durant el seu cicle de vida jugaven un rol major pel que fa a la perennitat de les propietats mecàniques dels aliatges. Lògicament, aquest fet va induir l'aparició de noves interrogacions: "Com és possible que aquest material tan durador, en contacte amb l'aire, perdi fàcilment les seves propietats quan plou?".

Efectivament, la durabilitat de les propietats mecàniques d'un material dependrà fortament de les condicions en les quals es trobi durant el seu cicle de vida. Sequera, hidrologia, humitat, salinitat, etc., són diversos els paràmetres que jugaran un paper primordial de cara a la preservació de les propietats de l'aliatge. En particular, malgrat que la degradació d'aliatges a base de Ferro i Carboni ha estat un maldecap per l'ésser humà durant segles i segles. No ha estat fins a la revolució industrial que l'ésser humà ha començat a entendre'ls i proposar solucions parcials. Efectivament, la voluntat d'entendre i resoldre la degradació d'aquest tipus de materials mitjançant reaccions químiques, va representar, entre altres, l'aparició d'una nova línia d'investigació dins el món de la metal·lúrgia: la corrosió (Figura 1).

Figura 1: Efectes de la corrosió. En contacte amb medis químicament agressius apareix el fenomen de la corrosió en gran part dels aliatges metàl·lics, fet que induïx la degradació, completa o parcial, de les seves propietats mecàniques i, doncs, impossibilita la seva utilització.

El món de la corrosió és realment complex. En primer lloc, diverses reaccions químiques poden ser a l'origen de la corrosió d'un material. Per exemple, en alguns casos l'Oxigen és l'element que provoca la corrosió; en altres casos poden ser certs àcids i els protons presents en el medi. En segon lloc, tal com hem comentat anteriorment, les condicions del medi (sequera, hidrologia, humitat, salinitat, etc.) jugaran un rol catalitzador o inhibidor (respectivament accelerant o alentint) l'aparició d'aquest fenomen. En tercer lloc, existeixen diversos escenaris d'origen i propagació de la corrosió en un material (corrosió global homogènia, corrosió superficial, etc.). Una discussió exhaustiva dels fenòmens de corrosió està fora de l'abast d'aquest article, per tant, ens centrarem en una de les solucions parcials possibles a aquest repte tecnològic: la modificació de la composició química dels acers per incrementar la seva resiliència als fenòmens corrosius (Figura 2).

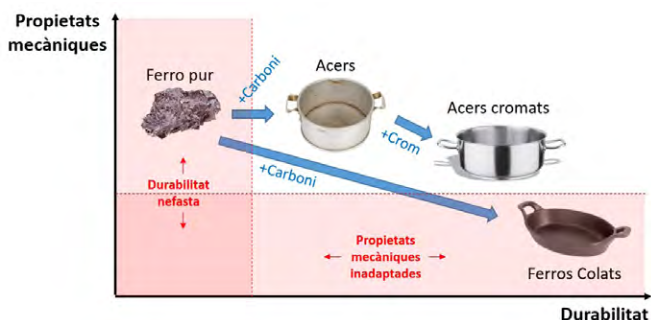

Figura 2: Desenvolupament tecnològic dels aliatges a base de Ferro, utilitzant les aplicacions culinàries com a exemple. La motivació durant aquest procés es troba en la voluntat de maximitzar el compromís entre les propietats mecàniques de l'aliatge i la seva durabilitat. Si bé l'aparició d'acers i ferros colats permetia evitar la gran inestabilitat del Ferro en contacte amb l'aire, aquestes solucions es trobaven molt lluny de la idealitat. D'una banda, si bé les seves propietats mecàniques eren realment adaptades a l'aplicació d'interès (lleugeresa i resistència als estressos mecànics moderats), la durabilitat dels acers seguirà sent limitant (baixa resistència a la corrosió). D'altra banda, si bé la durabilitat dels ferros colats era satisfactòria (gràcies a la important addició de Carboni, els ferros colats gaudeixen d'una major resistència a la corrosió en comparació amb els acers), les seves propietats mecàniques encara eren limitades (comportament fràgil). En aquest article ens proposem entendre com, mitjançant la modificació de la composició química dels acers (addició de Crom), podem augmentar la seva durabilitat.

Malgrat trobar les primeres experimentacions amb acers cromats (acers amb addició de Crom) durant el segle XIX, no va ser fins als inicis del segle XX que la comunitat metal·lúrgica internacional es va interessar fortament en aquest tipus d'aliatges, coincidint amb el naixement de fortes tensions entre nacions i la conseqüent aparició de conflictes bèl·lics a escala internacional. Efectivament, gran part de l'armament militar essent d'origen metàl·lic, el desenvolupament metal·lúrgic modern ha estat fortament lligat a l'aparició de conflictes bèl·lics entre nacions. És en aquest context que l'anglès Harry Brearley, treballador dels laboratoris Brown-Firth a Sheffield (Regne Unit), va desenvolupar el primer acer catalogat d'inoxidable, quasi per casualitat. Efectivament, mentre cercava aliatges innovadors cromats per aplicacions d'armament balístic,

es va adonar que l'aliatge en el qual estava treballant era resistent a l'oxidació. Acabava d'aparèixer el primer acer inoxidable, compost majoritàriament per Ferro amb addició de Carboni (0,24% en pes) i Crom (12,8% en pes). En aquest sentit, per què l'addició de Crom jugava un rol primordial en la prevenció dels fenòmens de corrosió en el material?

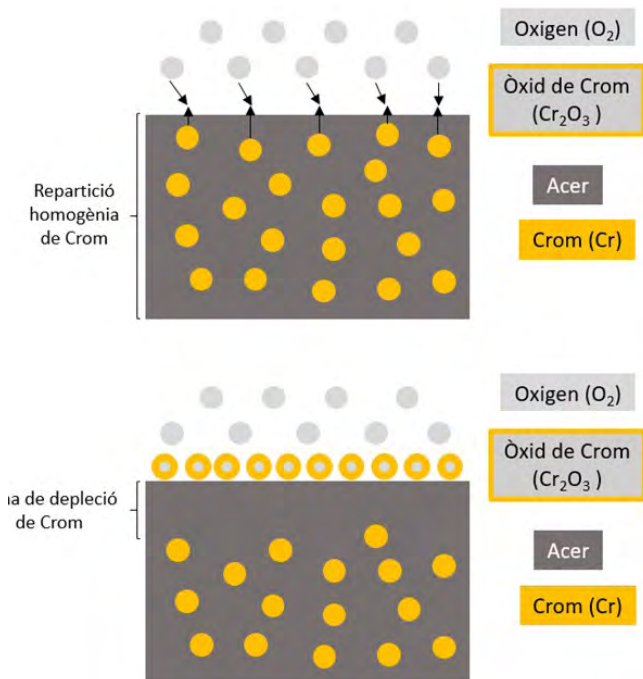

Figura 3: Efectes de l'addició de Crom en acers (també anomenat procés de "passivació"). El Crom (present en l'acer) reacciona amb l'Oxigen (present en l'aire) creant una fina capa de Triòxid de Crom a la superfície de l'acer en qüestió. Ens trobem davant una "capa de passivació", que actua com a escut i protegeix l'acer d'agents químics externs. En aquest sentit, mitjançant la passivació d'un acer s'aconsegueix retardar de manera important la seva corrosió.

Tal com es mostra en la figura 3, la reacció del Crom d'addició amb l'oxigen present en l'aire provoca la creació d'una fina capa de Triòxid de Crom a la superfície de l'acer, que actuarà com a escut prevenint la corrosió química de l'acer en la superfície. En particular, parlarem de "capa de passivació". En aquest context, quin serà l'estabilitat d'aquesta passivació? Quant de temps protegirem l'acer d'interès de la corrosió?

La resposta a aquesta pregunta dependrà, novament, de les condicions del medi en què es trobi l'acer. Sigui com sigui, la protecció que confereix una capa de passivació és limitada. Efectivament, la creació d'una capa de passivació requerint la reacció entre Crom i Oxigen, aquest fet induïx una reducció de la quantitat de Crom disponible a proximitat de la superfície del mateix (zona de depleció de Crom). En altres paraules, en el cas d'un trencament de la capa de passivació actual (a causa del fregament amb altres materials o altres), la quantitat de Crom disponible per crear una nova capa de passivació (re-passivació de l'acer) serà més feble. Lògicament, a mesura que es va consumint el Crom present a proximitat de la superfície de l'acer (zona

de passivació), la protecció de l'acer respecte a la corrosió es va reduint. En aquest sentit, la quantitat de Crom afegit en l'aliatge jugarà doncs un rol primordial en la seva resistència a la corrosió. En particular, com més gran sigui la quantitat de Crom d'addició, més gran serà la resistència a la corrosió.

Partint d'aquesta constatació, sembla coherent d'orientar-se cap a acers amb grans quantitats de Crom d'addició. Fixem-nos doncs en la composició dels acers cromats actualment presents en el mercat. Si ens hi fixem bé, observarem que la quantitat de Crom d'addició es troba limitada a 26% en pes aproximadament. En aquest context, per què no augmentar la quantitat de Crom més enllà d'aquest 26% en pes?

Efectivament, malgrat que el Crom tindrà un rol inhibidor dels efectes de corrosió en l'aliatge, no hem d'oblidar que la motivació principal pel que fa al procés de desenvolupament dels acers, es troba en la voluntat de maximitzar el compromís entre les seves propietats mecàniques i la seva durabilitat. Per valorar la quantitat de Crom d'addició en l'acer, ens caldrà doncs fixar-nos també en l'efecte del Crom en les propietats mecàniques del material. En aquest sentit, el Crom tindrà un efecte més o menys similar a l'efecte observat anteriorment amb el Carboni en l'aliatge pel que fa a les propietats mecàniques. Més precisament, com més gran sigui la quantitat de crom d'addició, més dur i resistent a les forces mecàniques esdevindrà l'aliatge (menys deformació a igualtat de força mecànica). En contrapartida, l'addició de crom degradarà progressivament la ductilitat de l'aliatge i induirà, progressivament un comportament més fràgil a l'aliatge (pèrdua de la capacitat a deformar-se abans de trencar-se). Limitar doncs la quantitat de Crom present en l'aliatge per tal de garantir una mínima ductilitat i evitar un comportament extremadament fràgil serà doncs malauradament necessari. Lògicament, aquest fet induirà una resistència a la corrosió (i, per tant durabilitat) novament allunyada de la idealitat.

En conclusió, la no idealitat de les propietats (en termes de durabilitat i propietats mecàniques) d'ambdós acers i ferros colats en aplicacions d'armament, va portar els nostres avantpassats propers a invertir esforços a imaginar solucions tecnològiques més pertinents. Entre altres, una de les vies de recerca que va resultar fructífera va ser l'addició de Crom en la composició química dels acers, fet que permetia un incre-

ment considerable de la durabilitat del material. Efectivament, la reacció del Crom d'addició amb l'oxigen present en l'aire induint l'aparició d'una fina capa d'òxid de Crom a la superfície de l'acer (anomenada capa de passivació), aquest fet ajudava a augmentar la resistència de l'acer als fenòmens corrosius. En particular, com més gran era la quantitat de Crom d'addició, més gran era la capacitat de l'acer a regenerar la capa de passivació en cas de ruptura, fet que induïa lògicament una millora de la durabilitat del material. Malgrat aquest fet, un increment pronunciat de la quantitat de Crom en l'aliatge resultant en una degradació important de la ductilitat del material i l'aparició d'un comportament mecànic fràgil, la limitació de la quantitat de Crom en l'acer resultava malauradament necessària. En aquest context, si bé ens trobem davant un material més potent que l'acer sense addició, les propietats dels acers cromats resten lluny de la idealitat.

Fonts bibliogràfiques:

Wikipedia, "Acer inoxidable", consultat el 08/10/2022. URL: https://ca.wikipedia.org/wiki/Acer_inoxidable

Reliance Foundry, "Metal Passivation: Preventing Iron & Steel from Getting Active", consultat el 08/10/2022. URL: <https://www.reliance-foundry.com/blog/passivation>

LA FELICITAT DELS FILLS

Parròquia d'Artesa de Lleida

Cada dia que comença és quelcom de nou que no ha existit abans. Cada dia, Déu ens torna a repetir que ens estima, però expressat de manera diferent. El que cal és saber-ho descobrir.

Hi ha una imatge molt bonica que fan servir els pobles russos per representar el nou dia: un immens territori nevat, tot blanc, que ningú no ha trepitjat encara.

Cada matí el tenim davant nostre, verge, immaculat, com un regal que Déu ens ofereix. Què en vull fer d'aquest nou dia? El puc embrutar amb els meus egoïsmes, incomprendiments, pessimismes... Però també puc augmentar la seva bellesa. Només cal una cosa: que estimi.

Perquè qui estima està ple de l'Esperit de Déu que és Bondat Amor i Vida. Qui estima no profana mai el dia, sinó que aconsegueix fer-hi brillar el «sol de l'amor» que el fa encara més esplendorós.

Cada matí, quan obrim els ulls, hi ha un moment «molt psicològic». És aquell en què, ja suficientment desvetllats, se'ns tiren a sobre tots els problemes que sabem que ens esperen: les dificultats a resoldre, les persones «difícils» amb qui he de tractar, els pensaments que m'entristeixen...

En aquests moments, hem de ser capaços de treure'ns de sobre aquesta càrrega que ens aixafa i dir-nos a nosaltres mateixos: «la meua vida, avui,

té sentit, perquè, passi el que passi, jo puc fer el bé, puc ajudar algú, puc estimar, puc fer felices les persones que m'envolten...»

Charles Foucauld tenia gravada aquesta frase al peu del seu despertador: «És l'hora d'estimar!» Era el primer missatge que veien els seus ulls cada matí: una invitació a estimar.

Val la pena que sapiguem fer nostre aquest missatge. En llevar-nos, cada matí, aixequem el cor al Senyor, donem-li gràcies pel nou dia, signe de l'amor que ens té, i intentem de compartir i irradiar pertot arreu aquesta estimació.

Qui comença el dia estimant, sempre troba que la seva vida té sentit.

CREIXEMENT URBANÍSTIC, PAGESIA I PRODUCTES DE PROXIMITAT

Néstor Serra

Coordinador comarcal d'Unió de Pagesos al Segrià

Us voldria explicar un conte que explica com n'és de bonic fer de pagès, cantar-vos les excel·lències de tenir pagesia de Km0 i finques al costat de nuclis urbans. Parlem d'una finca en ple rendiment, on el seu pagès fa les feines del camp que toquen a cada època i al moment oportú, tot tenint en compte les condicions meteorològiques, per poder treure millors fruits d'aquests conreus. Imagineu que, per contrast, al costat hi ha solars abandonats a causa de la frustrada especulació urbanística de fa una dècada. En canvi, de la finca, el pagès, com he dit, en treu un fruit i un benefici, això queda clar, tot i que cada vegada aquest benefici va a menys. A més, aquesta finca aporta als veïns un millor estil de vida, l'Horta de Lleida és el pulmó de la ciutat; hi ha estudis que diuen que Lleida és de les ciutats amb millor aire de Catalunya.

Durant la pandèmia, els veïns a tocar d'aquesta finca, tancats a casa pel confinament, han vist el cicle de la natura: els ocres i els vermells de les fulles quan cauen a la tardor, les imatges melancòliques de la boira entremig dels arbres o dels arbres gebrats a l'hivern. A la primavera, tothom omple les xarxes d'imatges dels arbres florits. La millor època de l'any, però, és a l'estiu entrat, quan el pagès recull els fruits d'aquests mesos de treball. Per lluïment seu i dels veïns, cull préssecs, peres, cireres i pomes, fruits que tots plegats trobarem a les botigues de les nostres ciutats i pobles.

El conte agafa un gir narratiu l'any següent, quan el jove pagès a principi d'estiu es desperta a la matinada per sulfatar aquestes finques i s'assabenta que la seva activitat molesta alguns

veïns. Aquests han trucat a la policia, abans de parlar amb ell sobre les possibles molèsties. Els veïns enfadats amb el món han posat pancartes. El pagès les veu cada dia des de casa seva, que és dins de la finca que conrea, i se sent un delinqüent per treballar en el seu ofici treballant el seus camps.

La història continua. Els veïns posen en qüestió l'activitat agrària, públicament, a través dels mitjans de comunicació. Qüestionen la fumigació, part de l'ordinària pràctica del conreu. El pagès compleix escrupolosament la normativa d'aplicació d'ús sostenible de productes fitosanitaris. Però no cal entrar en detalls sobre les normes que tots els pagesos estem obligats a complir i dels registres de totes les pràctiques que fem a les finques.

No cal entrar en aquest detall, perquè la història que us he explicat reclama una reivindicació de la pagesia, ja que deixa entreveure manca de consciència del seu rol social. La pagesia és part essencial de la societat. La pandèmia ha posat de relleu que el rebost a tocar de casa és un luxe que no podem deixar perdre. L'agricultura ens ha fet créixer com a societat, la pagesia va encapçalar el creixement dels pobles que, amb els temps, s'han fet ciutats. Podem viure tots plegats gaudint de la nostra feina, i si alguna de les pràctiques provoca molèsties, en podem parlar. Millor si ho fem cara a cara, se'n beneficiarà tota la comunitat i ens evitarem certs manefles. Els pagesos, per la nostra feina, som gent que ens adaptem a tot. Ara, si els altres no estan disposats a posar-hi de la seva part, estem acostumats a lluitar per la nostra feina.

La pagesia diu prou!

DOMUS DOMINI

REFUGIS (2)

Miquel Carrera Castellví

Havia començat escrivint a l'estiu sobre refugis mentre pensava en el rau-rau que es pot sofrir en el moment de pensar en unes vacances d'estiu, de si mar, de si muntanya, si creuer, si *ciudad de vacaciones* ... Proposant l'alternativa de mirar un refugi de muntanya com a lloc per visitar i gaudir. I com que això de les vacances és una cosa que em prenc seriosament ... m'he descuidat en l'entrega de l'article per la darrera revista, pensant en viatges i aventures per a l'estiu que ens venia a sobre

Ha passat l'estiu, no s'ha acabat del tot la calor i trobo ara una estona per continuar parlant de refugis.

En l'anterior escrit ja explicava que m'atreia l'èpica aquella de les gestes de muntanya, heroïcitat, generositat i també drama. I els refugis hi estan lligats, essent a vegades testimoni d'alguns grans moments.

Havia guardat una fotografia del diari *El País* d'aquest setembre passat on es parlava de la desaparició de llocs emblemàtics de la història de l'alpinisme, en concret un refugi prop del Montblanc que es devia aguantar de forma precària allà dalt. Era el refugi de la Fourche, una cabana de fusta sobre un llit de pedres dalt d'un roquissar estretíssim, que alguna tempesta haurà fet caure tot el muntatge. L'article explicava que localitzava una de les famoses històries dramàtiques dels Alps. Què voleu que us digui, m'agrada llegir sobre això, tot i que mai m'hi veureu tan amunt.

En el nostre país i muntanyes tenim refugis de rotonda història, que han acollit milers d'excursionistes que han crescut i tresquen per allà dalt. Citaré, per començar, un que no és ben bé dins dels límits geogràfics del país, però que tot excursionista d'aquí el coneix; parlo de la Renclusa, allà a la vall de Benasc i al peu de l'Aneto. És la fonda habitual si voleu accedir al sostre del Pirineu, i sentir-vos com es va sentir mossèn Cinto que hi va pujar, diuen, el juliol del 1882. Al juliol també, però del 1916, el dia abans de la inauguració oficial d'aquest refugi, un altre capellà va accedir dalt de tot del cim amb tres companys més. De baixada i, en un pas estret i vertiginós que hi ha, un llamp matà dos dels excursionistes. No em direu que no són històries que atreuen ...

Cap al Pirineu de Girona tenim el refugi més teatral del país; parlo del refugi de Coma de Vaca. Diuen gent lletrada que Àngel Guimerà hi imaginà en aquella vall alta i verda el món imaginari i pur on hi vivia Manelic, lluny de la gent de la plana. És una delícia de paisatge. Vaig conèixer la vall d'adolescent, una nit de tempesta i quan el refugi guardat encara no estava construït. Recordo l'aventura de passar-hi un dia i mig, l'aventura de col·laborar en la construcció d'una passera i en la nit en una cabana de pastors, amb fred i foscor. Ja ha plogut de llavors i ara poc en resta d'aquella que, en la meva memòria, fou una fita destacable, i no hi he tornat. La vall i el refugi tenen també més records de tragèdia i emoció. El documental *Balandrau, un infern glaçat* emès diversos cops per TV3 narra el drama que patiren excursionistes en aquella zona el desembre del 2000 en desfermar-se una tempesta ferotge de neu i vent. Conta el documental com tres excursionistes que baixaven a cegues d'un cim proper pogueren arribar al refugi perquè en un moment de treva, veieren la llum d'una finestra del refugi. Esfereïdor de veritat.

Queden més noms de refugis populars, que de tant en tant són titular en algun telenotícies i ens recorden la variabilitat geogràfica del país i el poder, salvatge encara, de la natura. Així, qui no recorda el refugi del Caro, que algun cop ha acollit i refugiat excursionistes atrapat en borrasques de neu? O el refugi Lluís Estasen als peus del Pedraforca? La millora de la cobertura informativa, junt amb que moltíssima més gent surt a rodar, ha fet que de retruc coneguem també una mica millor els topònims i indrets més variats de la nostra geografia.

Parlant de refugis d'anomenada permeteu-me acabar amb una recomanació d'alta muntanya, però crec que assequible: caminar des de Núria fins al refugi de Coma de Vaca i tornar. He llegit que són 10 km de res i que hi posareu 3 hores i mitja, però que quasi volareu sobre l'engorjat del riu Freser. Podríeu pujar en tren fins dalt de Núria i començar a caminar ben fresquets, enfilant el Camí dels Enginyers, que no té pèrdua, i fer parada i fonda en la meravella de la Coma de Vaca. L'endemà, ben descansats, avall, però ara resseguint el camí de les Gorges del Freser fins a arribar al poble de Queralbs. Un pla de cap de setmana d'estiu o tardor, apte per gent acostumada a caminar i que us durà a unes vistes superbes d'aquella zona del Pirineu de Girona. Volem fotos, eh!!!!

FALTA SANG I FETGE A LA COMUNITAT CIENTÍFICA!

Roger Gil Barberà

Sabeu quin és el principal problema de la ciència? Que les persones que neguen l'evidència científica no morin incinerades a les pires!

Sí, falta sang i falta fetge per part de la comunitat científica!

- "Oh, és que a la gent se l'ha de convèncer amb demostracions i no mitjançant la violència"

- "Calla, traïdor! si no vols acabar a la mateixa foguera que els negacionistes, més cremat que un postdoc cobrant 800 €/mes!"

La força és necessària per aturar la humiliació que patim els científics per part dels negacionistes, perquè ens diuen de tot: "que si som uns setciències", "que si som uns *frikis*" o "que si només follem entre germans". I no seré jo qui negui cap d'aquestes acusacions, però escoltar-les de gent que pensa que la Terra és plana em fot negre!

Que més de dos mil anys després dels primers indicis sobre el model astronòmic els terraplanistes continuïn assistint en massa a conferències sobre la forma de la Terra em sembla ridícul, sobretot quan es generen cues quilomètriques, ja que si les files s'estenen molt enllà, els mateixos negacionistes haurien de tenir pànic que l'últim de la cua no caigués del llindar del planeta.

Però anem a pams. Aristòtil, que de tòtil només en tenia el nom, ja va deduir l'any 340 Abans de Crist que la Terra havia de ser esfèrica, perquè durant els eclipsis de Lluna, l'ombra que el nostre planeta projecta sobre el satèl·lit és rodona. Fàcil, no? Doncs si quan vas néixer vas relliscar de les mans de la matrona i de gran ets Terraplanista, valgui la redundància, no ho és tant de fàcil.

Els terraplanistes asseguren que la Terra és plana amb un exemple molt il·lustratiu. Imagineu-vos que projectem l'obra d'un boli a través d'una làmpada, com més a prop tinguem el boli de la font de llum, més gran serà la seva ombra, i com més lluny, més petita, però com a mínim l'ombra serà de la mida del bolígraf.

Però llavors per què l'ombra que projecta la Lluna sobre la Terra durant els eclipsis solar no és de la mida original del satèl·lit, sinó molt més petita?

Què vol dir això? Que els negacionistes tenen raó? Què el nostre model astronòmic és fals? Al final resultarà que Aristòtil sí que era tòtil? *Spoiler*: Ni de conya!

L'exemple terraplanista és fals perquè - OH SORPRESA - el Sol no és una làmpada, sinó un astre gegant, de proporcions bíbliques, que irradia llum en totes direccions des de milions de quilòmetres.

Perquè la premissa negacionista sigui certa, l'ombra del bolígraf l'hauria de generar una font de llum infinitament més potent que la d'una làmpada, com per exemple una foguera prou gran per cremar tots els terraplanistes del món.

De fet, proposo que aquesta pira l'organitzem de debò, des de la comunitat científica, però no per posar fi a la vida dels escèptics - que una mica també - sinó com una lliçó de vida per ells, perquè mentre els terraplanistes cremin a la foguera comprovaran que l'ombra dels científics que els han portat a la mort és més petita que els seus cossos i així finalment entendrien que l'exemple de la làmpada és fals, però sobretot comprendran que la Terra (no és plana) és rodona.

ENTREVISTA A CARLES ARANDA

DIRECTOR: ENCETEM UN NOU CURS

Alumnes de Cicle Superior de l'Escola Els Til·lers

En Carles Aranda Dolcet és el director de l'Escola Els Til·lers d'Artesa de Lleida des del curs 2013-2014. Va néixer a Lleida el 10 de juny de l'any 1978 i té 2 fills. Les seves aficions són l'esport, sobretot, el futbol, la natació i el ciclisme. A més de fer esport també gaudeix llegint i amb la música.

Va començar a treballar de mestre l'any 2004 a l'Escola Sant Ermengol d'Andorra i el curs 2011-2012 va venir a la nostra escola com a mestre especialista d'Educació Física.

ENTREVISTA

- Quants alumnes hi ha a l'escola?

En total hi ha 90 alumnes repartits de la següent manera: a P3 12, a P4 8, a P5 10, a 1r 12, a 2n 11, a 3r 10, a 4t 12, a 5è 7 i a 6è 8.

- Quants mestres hi ha a l'escola?

Actualment som 11 mestres a jornada completa, 3 menys que el curs passat i una mestra que només ve 2 dies, la Marta de Religió que també va a Puigverd i a l'Albagés.

- Quins mestres són tutors?

8 mestres són tutors, així ho marca el Departament d'Educació: l'Araceli, l'Anna, la Míriam, la Montse, el Martí, l'Òscar, la Mª Lluïsa i el Julián.

- I la resta què fan?

La resta de professors són especialistes, jo a més de Director sóc el mestre d'Educació Física, l'Olga és mestra de Llengua anglesa, la Montse a més de ser tutora és especialista de Música i l'Aida és especialista d'Educació Especial.

- Quin horari fan els mestres?

La jornada laboral és de 37,5 hores setmanals, 30 s'han de fer a l'escola, d'aquestes 30 hores 24 són de classe i les 6 restants són per programar, coordinar-nos, fer tutories... i les 7,5 restants es poden fer fora del centre assistint a formació, conferències, elaboració de materials...

- Quins càrrecs hi ha a més del de Director?

Secretària i Cap d'Estudis, Coordinadora LIC (Llengua Interculturalitat i Cohesió Social), Coordinador de Riscos Laborals, Coordinadora de Biblioteca, Coordinadora d'Educació Infantil i Cicle Inicial,

Coordinadora de Cicle Mitjà i Cicle Superior i Coordinador d'Informàtica.

- Tots els mestres tenen càrrecs?

No. L'Olga és Secretària, la Montse Cap d'Estudis, la Laia Coordinadora LIC, el Julián Coordinador de Riscos Laborals, l'Anna Coordinadora de Biblioteca, l'Araceli Coordinadora d'Educació Infantil i Cicle Inicial, la M. Lluïsa Coordinadora de Cicle Mitjà i Cicle Superior i jo mateix Coordinador d'Informàtica.

- Quants nivells d'Educació Infantil hi ha?

Tot i que tenim alumnes de 3 edats, solament hi ha dues classes. El curs passat teníem 3 classes. Després de Setmana Santa el Departament d'Educació va fer previsió dels alumnes que hi hauria a l'escola el següent curs i ens va sondejar amb la possibilitat de reduir un grup. Al juny ens ho va confirmar, i van reduir un grup, reconeixent-nos només dos tutories a Educació Infantil.

Cicle inicial

- Com és que P3, P4 i P5 van junts a la mateixa classe?

Aquest curs hem passat a ser una escola incompleta de 8 grups. El departament ens assigna només dos tutores a l'etapa d'infantil. Això ha comportat una reflexió de tot el Claustre i la inspecció per cercar una nova organització que fos estable per als propers cursos.

- **Quants alumnes començaran el curs vinent a P3?**
Està previst que entrin de 5 a 8 alumnes.

- **Què passa amb els mestres si entren pocs alumnes?**

Si el nombre d'alumnes baixa el de mestres també.

- **Què passa amb els mestres si entren molts alumnes?**

El Departament d'Educació ens assignaria més mestres.

Cicle mitjà

- **Per què aquest curs les colònies les farem juntament amb els companys del cicle mitjà?**

Per una banda perquè les activitats que farem també les poden realitzar els alumnes de cicle mitjà i els agradaran molt. També fomentem la socialització des de tercer fins a sisè en una activitat tan diferent com són les colònies.

Per l'altra perquè l'autocar fa disparar el preu i com més alumnes puguin anar més barat sortirà. Volem que puguin venir tots els nens i nenes.

Aquesta és la valoració que vam fer l'equip de mestres.

- **Per què els mestres posen deures?**

Els deures compleixen sobretot la funció de potenciar l'autonomia personal. A més, ajuda a poder acabar feines començades a l'escola, fer petites

Cicle superior

cerques d'informació, estudiar... Així els alumnes adquireixen hàbits també fora de l'escola, ja que és una cosa que necessitareu al llarg de tota la vida.

- **Per què els alumnes tenim l'obligació de venir a l'escola?**

A La carta dels infants del 1989 es va aprovar, entre altres punts, que tots els infants tenen dret a una educació gratuïta i de qualitat. Però, aquest dret tan important mana un deure i és l'obligació d'aprofitar-la.

Assistir a l'escola és importat perquè us dona la possibilitat de formar-vos en diferents àmbits per a poder entrar en el món social i laboral amb les màximes garanties d'èxit possibles.

A més ja sabeu que al nostre territori l'educació obligatòria arriba fins als 16 anys.

Ed Infantil

- **Hi ha pensat fer alguna reforma a l'escola?**

Sí, arreglar les plaques metàl·liques de l'edifici nou, tenim molta sort que l'Ajuntament fa petites reparacions i ens ajuda a fer demandes al Departament d'Educació.

- **Què es fa amb els diners que es guanyen de l'hort, venda de ponsèties, roses... ?**

Els alumnes de 6è cada final de curs decideixen com i en què volen invertir els diners, el curs passat es van pagar els inflables de la festa de final de curs. Un altre, es va muntar un rocòdrom al pavelló. Un altre, amb col·laboració de l'Ajuntament, es va posar la piràmide del pati.

- **Per què ets director?**

Perquè l'anterior directora va deixar el càrrec i el vaig assumir jo.

- **Quantes hores fas a l'escola?**

Les mateixes que la resta de mestres

PREMIS NACIONALS FELIP DOMÈNECH 2022

Albert Garcia

UNIO DE PAGESOS

L'ACTE DELS PREMIS NACIONALS FELIP DOMÈNECH 2022 TORNA A L'INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENCs PREMIATS.

EL BOMBER MARC CASTELLNOU, JOSEP COLL, DE LA COOPERATIVA D'IVARS, I EL COGUIONISTA D'ALCARRÀS, ARNAU VILARÓ, VAN RECOLLIR ELS GUARDONS

Marc Castellnou, cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal dels Bombers de la Generalitat, Josep Coll, president de la Cooperativa d'Ivars, i Arnau Vilaró, coguionista de la pel·lícula Alcarràs, van recollir el Premi Nacional Felip Domènech 2022, el 16 d'octubre a l'Institut d'Estudis Ilerdencs a Lleida (Segrià). La cerimònia de la quarta edició d'aquests premis va tornar a l'Aula Magna d'aquesta institució històrica i el dia que li pertocava, el 16 d'octubre, per Sant Galderic, festivitat de la pagesia, que coincideix amb el Dia Mundial de l'Alimentació.

Núria Sirvent presentadora de l'acte

Justament, el coordinador nacional d'Unió de Pagesos, Joan Caball, va aprofitar aquesta coincidència per denunciar que la política internacional no és coherent amb les necessitats bàsiques de la població mundial: "Es porten aliments de llocs del món, perquè en aquests no tenen altra cosa per comerciar, i deixen que la seva gent es mori de gana. Aquest model de portar una cosa de l'altra punta del món només perquè se'n beneficiïn unes elits de l'estat que sigui s'ha de canviar: s'ha de treure l'alimentació dels tractats de lliure comerç."

Per la seva banda, Estefania Rufach, vicepresidenta segona de la Diputació de Lleida, com a representant de la institució amfitriona, va celebrar

que la casa de la cultura de la demarcació de Lleida fos, tal com va dir: "l'escenari d'un acte relacionat amb la pagesia, perquè ens representa com a senya dels valors de la societat civil agrària i origen de la immensa majoria de les tradicions culturals que ens distingeixen com a poble".

Estefania Rufach, vicepresidenta segona de la Diputació de Lleida

Previ al lliurament dels premis, la glossa d'aquesta edició a la figura de Felip Domènech Costafreda va recaure en Manel Escolà, qui havia estat responsable nacional del sector lleter d'Unió de Pagesos, i que, ja que és d'Alguaire, va compartir els moments històrics dels primers anys d'Unió de Pagesos, durant la represa democràtica. Escolà va remarcar una de les principals aportacions de Domènech a la lluita pels drets de la pagesia: "Recordo la seva capacitat per dialogar sobre la Seguretat Social agrària, de la qual el pagès cobra una misèria, i ell va fer el que va poder per canviar-ho". També va elevar el grau d'emoció a la sala en recordar la vaca que Escolà duia durant aquells anys a les mobilitzacions: "Recordo la Margarita, la vaca té uns bons records d'en Felip, set vegades va visitar el Departament i en Felip va ajudar a entrar-la. Una vegada els Mossos van carregar i ens vam amagar tots dos darrere d'ella".

Una edició amb tres premis • Els Premis Nacionals

Manel Escolà va glosar la figura de Felip Domenech

Felip Domènech van arrencar el 2016 amb l'objectiu de fer un reconeixement públic cada dos anys a persones i entitats que han destacat en la defensa de la pagesia, de la cultura, del cooperativisme, del país i de les seves llibertats, d'una manera honesta, senzilla i amb companyonia. En aquesta edició, el premi a l'entitat va recaure en la Cooperativa d'Ivars. Segons l'acta del jurat, per ser un model reeixit de cooperativa, amb 107 anys d'història, que marca el camí que cal seguir pel fet que posa el futur de l'agricultura i la ramaderia a les mans de la pagesia. A més d'impulsar l'activitat econòmica al sector i al territori, la Cooperativa d'Ivars té un compromís social a través de l'acció assistencial i educativa, de l'atenció social i de la promoció del cooperativisme.

Josep Coll de la Cooperativa d'Ivars d'Urgell

El Premi Nacional Felip Domènech 2022 a la persona va recaure en Marc Castellnou, pel seu treball com a cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal dels Bombers de la Generalitat de Catalunya en la lluita contra els incendis forestals i, especialment, pel seu treball de comunicació i divulgació de la necessitat d'un país on la pagesia tingui molta més rellevància tant per l'activitat agrícola, ramadera i forestal com per la sostenibilitat del paisatge.

Marc Castellnou premi a la persona

En aquesta edició, el jurat es va posar d'acord per fer una menció especial fora de les dues categories que concorren als premis i atorgar el 'Premi Especial del Jurat dels Premis Nacionals Felip Domènech' a Carla Simón i Arnau Vilaró com a directora i coguionistes del film Alcarràs, per posar al centre de l'opinió pública, com no s'havia aconseguit abans, la dimensió social i cultural de la pagesia i el model de l'agricultura familiar. El jurat afegeix que Alcarràs internacionalitza la problemàtica del camp vista des de Catalunya. Sobre això, Rufach va remarcar: "La pel·lícula rodada en lleidatà als camps del Segrià, el Pla d'Urgell i la Franja fa que el món rural destaquí amb orgull la seva idiosincràsia".

En aquesta quarta edició, la part musical va anar a càrrec de Meritxell Gené, qui ha posat l'accent lleidatà a la plèiade actual de cantautors catalans. Va tocar tres peces musicades per ella als poemes: "Tardor 1942", de Màrius Torres, "Terra natal", de Marià Villangómez, i "Arbequines de l'amor", de Maria Mercè Marçal.

L'acte va ser emès en directe i enregistrat per Lleida TV. Aquí el podeu recuperar:

youtube.com/watch?v=Sgwn9WvZ54k&t=2571s

Arnau Vilaró coguionista de la pel·lícula Alcarràs, premi especial del Jurat

Premien el model de la pagesia com a futur per al camp

Castellnou • “Sense pagesos no podem parar els impactes del canvi climàtic” Coll • “La nostra cooperativa compta amb les persones” Vilaró

• “Alcarràs fa un retrat d’un ofici i del cultiu en família”

Meritxell Gené va amenitzar l’acte

L’acta del jurat dels Premis Nacionals Felip Domènech 2022 posa de manifest que la tria dels premiats respon al comú denominador que aquests subratllen: que el model per al camp, fins i tot per al país, és el de la pagesia. Així, la Cooperativa d’Ivars és premiada perquè: “Aquesta cooperativa és un model reeixit i és un model que cal seguir, ja que posa el futur de l’agricultura i la ramaderia a les mans de la pagesia”. I el jurat premia el cap de l’Àrea del Grup d’Actuació Forestal, inspector en cap del Grup de Reforç d’Actuacions Forestals (GRAF) dels Bombers de la Generalitat de Catalunya, Marc Castellnou, “pel seu treball de comunicació i divulgació de la necessitat d’un país on la pagesia tingui molta més rellevància, tant per la seva activitat agrícola, ramadera i forestal, com per la sostenibilitat del paisatge”. I encara afegeix que aquest premi s’ha d’entendre: “com un compromís d’acompanyar-lo en la defensa d’un model agrari que tingui la pagesia com a motor de l’economia al camp i com a garantia de la gestió eficient del territori”.

Aquest criteri encara queda més aprofundit en la menció, fora de concurs, del fins ara inèdit Premi Especial del Jurat, a la directora i coguionista d’Alcarràs perquè: “el film planteja la pervivència d’un model d’economia on el centre és la pagesia, la gent, i el fet que a través de la família es transmeten un valors socials i culturals. Aquest model és un model sòlid enfront d’un model líquid, que no porta enlloc socialment i ecològicament, el model de grans corporacions, allunyades del territori i la seva gent, on l’agricultura la menen les grans economies d’escala i el sector agrari pot estar monopolitzat ja des de la producció.”

Paraules de Joan Caball, coordinador d’Unió de Pagesos

Josep Coll • Els premiats van correspondre a la interpel·lació del jurat. El president de la Cooperativa d’Ivars, Josep Coll, va remarcar que la seva és una aposta per la pagesia: “Com a president de cooperativa de llarga trajectòria, és veritat que la nostra compta amb les persones, sense elles no podem fer res”. I en aquest sentit va rompre una llaça pel model cooperatiu: “A vegades es diu que les cooperatives són fluïxes, jo considero que, com hi ha campanars, n’hi hauria d’haver una a cada poble”.

Marc Castellnou • El cap dels bombers va fer un crit d’alerta als responsables polítics: “Sense pagesos, no podem parar els impactes del canvi climàtic. Sense pagesos, no podem evitar que aquest país tal com el coneixem deixi d’existir”. Com a mostra que el Govern no es pren seriosament un model de país amb pagesia, va afegir: “El món polític ha fet un pla d’energia i el considera primordial i estratègic de futur i li nega els mateixos drets a la pagesia, que garanteix també unes condicions de vida. Hem de ser més forts i cridar més alt per reivindicar el paper de la pagesia”.

Arnau Vilaró • El coguionista d’Alcarràs, que va recollir un guardó també per a la directora Carla Simón, va remarcar que van fer la pel·lícula no amb l’objectiu de guanyar premis internacionals, sinó de fer “un retrat d’un model de cultiu en família”. I fa afegir: “Sobretot volíem fer un retrat d’un ofici i un retrat d’unes terres, que són les terres de Lleida, que creïem que tenien un potencial cinematogràfic”.

COM ES VIU LA FELICITAT

Anna-Bel Carbonell Rios

Educadora

Una vegada vaig sentir una mestra que referint-se a un infant deia que era «més feliç que un anís». No havia sentit mai aquella expressió i em va fer pensar en la simplicitat, en l'espontaneïtat, en la seva genuïna despreocupació, en la petitesa i els moments dolços en què viuen els infants si se senten estimats i segurs.

La felicitat no es viu de la mateixa manera en totes les etapes i circumstàncies de la vida, de vegades molt dures. S'adapta i es transforma, i sempre roman en la certesa personal. Com adults tendim a qüestionar-nos, a mirar de definir conceptes que sovint són abstractes i difícilment delimitables. La vida no és una línia recta, ni tan sols un cercle perfectament rodó i tancat. La vida és un seguit de corbes, giravoltes, camins que a vegades ens fan avançar i d'altres tirar enrere i, en conseqüència, podem dir que no existeix manual de la felicitat donat que aquesta no és quantificable ni mesurable ni es pot predeterminar. La felicitat com a terme i fita de la humanitat és un abstracte difícilment descriptible, un sentiment, una plenitud de vida que cada persona descobreix des del seu ser.

La felicitat neix dins nostre, tot i que ens entestem a caure en l'error de cercar-la en l'èxit professional, en la família perfecta, en béns materials, en el reconeixement dels altres, etc. El model social de felicitat és la màscara que sovint utilitzem de cara enfora, la que ens imposa la societat del moment i que reproduïm mimèticament, però que si ens el qüestionem, sovint trobarem buit de valors, de contingut i, alhora ple d'emocions que ens fan sentir bé aparentment però no de veritat.

La felicitat és un estat d'ànim que afecta el nostre ésser, la nostra manera de ser i d'encarar la vida. La felicitat no és estàtica, sinó dinàmica, creix amb tu i

amb les teves experiències, en com les vius i com les comparteixes, perquè és un dinamisme que et fa ser amb els altres, que es viu enmig de les petites coses de la vida quotidiana.

La felicitat és estimar des del que som, la netedat de cor, la coherència personal, la noblesa en l'actitud, la proximitat en el fer... i sorgeix quan exercim la nostra llibertat sense ferir la felicitat de l'altre perquè el reconeixem i busquem el seu bé.

La felicitat no es ven ni es compra en cap botiga, se cerca i es conrea des de l'honestedat, des del no fer el que no volem, des de la veritat, des de l'alegria, el sentit de la vida, des de l'acceptació de qui som i com som que a vegades comporta allunyar-nos de la imatge que tenim de nosaltres mateixos.

Cadascú té la seva pròpia definició de felicitat que neix del cor, de la serenor d'esperit, del saber que la vida és una passa i una altra que no fas sol sinó amb els altres, amb els més propers i amb la resta de la humanitat. Com diu l'escriptora Flavia Company en la novel·la *Haru*: «cada dia és una vida sencera» i cada dia el despertem cercant sentir-nos bé.

Qui de debò està tranquil amb si mateix sent aquest benestar interior que podem anomenar de moltes maneres. Podríem dir que hi ha tantes definicions de felicitat com persones o, expressat d'una altra manera, sols hi ha una felicitat, aquella que cadascú de nosaltres reconeix com a tal.

Setembre 2022

Àmbit Maria Corral

PENSAMENTS I REFLEXIONS

Antoni Garrós Solé

CALOR

Avui he rebut una Gran Notícia: a Lleida hi ha una escola de VOLI! El que no han dit si la imparteixen en lleidatà o en “qualsevol altra llengua “nouvinguda”. Però van per bon camí, ja que hi ha també alumnes amb faldilles! Potser en faran de gallossos, d'arcs i fones no cal que n'ensenyin i per sort ja no es troben bales, ni, s'han de tirar a la foguera per “poder-les vendre millor”.

Això ho he descobert avui que fa seixanta anys que ens va deixar la M.M., amb la qual molts vam somniar, però la vam respectar més que ¿el gran J.F.K.? ¿Quants segles fa d'això? Fa quatre dies parlàvem dels fills i ara parlem de nets! Però m'agradaria poder tornar a anar amb pantalons curts, sense ensenyar cames peludes. Així i tot sempre podrem dir (jo hi era), sense vergonya!

ESPERA

No hi ha res pitjor, que esperar. Però l'alegria que es té quan arriba allò que esperaves. I més des de l'alçada d'una cadira de rodes. És un tornar a ser petit (revisc l'alegria amb què els nets, aixecaven les mans vers la seva Bebel! (encara tinc enveja), i que mai les aixecaven cap al “pi”..., ja sabien que era “un sabatot”. La veritat s'ha de dir sempre. He descobert ¿amics?, que amb els ulls em diuen massa poc! D'altres que no t'he vist més! Per què potser els dec alguna cosa? Però he descobert que a algú, a qui li'n vaig fer alguna de molt grossa, és capaç de no pegar-me i em pregunta coses com si res. I per arrodonir-ho m'acaben de donar La Grossa! Un al que ¿estimo molt?, ha accedit

a ocupar la plaça que vaig deixar vacant, però segur que ell ho farà infinitament millor que jo, ja que, fins i tot m'ha convençut a mi, què hi ha coses que s'han de dir, encara que no es pugui. Continua igual, però a la classe alguna cosa no la diguis, perquè hi ha pares que no l'entendran! I encendre una foguera molt fàcil CONTINUA IGUAL, que millor és impossible! Segur que trobaràs temps per escriure la vida de l'avi, i de fer mil coses més. Perdoneu, que confongui La Femosa amb el consultori de la Sra. Francis! Però aprofito per a felicitar a qui fa anys! 69? He fet una resta i m'ha sortit aquest nombre, però igual he oblidat fer restes.

MIRAR ENDAVANT

Acabo de llegir la notícia de l'any. Celebrar o no els cinquanta anys de la mort de Picasso. Algú no ha plorat davant del Gernika?, o de la Caritat o d'Avinyó? Però era un vividor? Si analitzem cada quadre, al seu moment, sense pensar què estava fent el pintor diem OK. Si llegim el que feien uns quants amics a París K.O. O ningú recorda que mossèn Cinto era capellà d'un negrer? I per això la seva poesia ha d'anar a la foguera? Anys abans, un altre capellà treballava pel

mateix i es dedicava a alliberar esclaus, ja que era de Verdú i mirant-los als ulls sabia si eren cristians o no. Tots, els joves ho eren i no podien ser esclavitzats. I els malalts i amb anys, que la llei no permetia que fossin esclaus, eren batejats. O ara no es pot celebrar l'aniversari de ningú, que hagi comès un pecat? A quants, no agradava M.M.? I no era precisament una Marta tancada a la cuina. No ho dic per evitar les pedres, però també!

SANT TORNEM-HI 2

Segre pàgina 47: UN MUSEU MOLT PARTICULAR! I tant, que ho és, tan aviat està a Artesa de Lleida, com a Artesa de Segre! I haurà protestat, el nostre Alcalde? Diré com Sant Tomás, m'ho creuré quan ho llegiré, no és ben bé així, però pot passar. Tant costa explicar que al Segrià hi ha una Artesa, per on passa La Femosa, però no el Segre? Tenim vara per lluir-la per TV3, però no als diaris? Jo soc d'Artesa de Lleida i ho he dit moltes vegades! Però només tinc 2 adreces

per enviar escrits, per allò de la informàtica i jo em feia gràcia que els meus alumnes de primària en sabessin més que jo i no m'hi vaig esforçar gens a aprendre'n i ara soc un TOTXO. Sort en tinc de les Secretàries. oficis...) i no he parlat malament de l'Alcalde! Bona revetlla, i si us sobra una xapa o la teniu repetida us la canvio.! Ja estem per davant del 100 i continuem a Artesa! Em sembla que el títol no és meu, però el propietari segur que em dona permís!

PARAULES PERDUDES

Estava fent els mots encreuats del País, i em surt la definició: clatellot amb ajut de la carxofa i allí hi era i feia molts anys que no la sentia (carxot) I quantes més n'hem perdudes? Total per poder ser més puristes que Fabra i no ser del terrós, en minúscula! I les hem oblidades? Recordo les vesprades al Centre Lleidatà de Barcelona i tots ens enteníem (universitaris, treballadors de la Maquinista, sastres i cambriers, però el nexa d'unió era lo lleidatà, que entre tots l'hem assassinat i ell tot sol ha mort. Quina vergonya parlar lleidatà millor parlar català amb accent anglès! Ni comparació!. Llàstima que no hagués guanyat l'esperanto, com deien els utòpics, dels segles passats. També demanaven la taquigrafia i per sort no s'ha imposat. A Comerç la

teníem com a assignatura obligatòria. Encara que costi de creure als maristes, si volíem, en podíem estudiar, pagant un suplement petit, que el Sant fundador només era Beat! I totes les classes extra eren de pagament, ja que no n'hi havia prou amb resar, calia pagar les despeses i total si sabies com funcionava allò dels llibres (*debe, haver, diario, Mayor* i tots els altres que ja he oblidat!) segur que trobaves feina en una COTILLERIA. Per què creieu que mai he estat ric de diners!? (Home de mil oficis...) i no he parlat malament de l'Alcalde! Bona revetlla, i si us sobra una xapa o la teniu repetida us la canvio.! Ja estem per davant del 100 i continuem a Artesa! Em sembla que el títol no és meu, però el propietari segur que em dona permís!

UN DELS CENT

Per fi, un artesenc entre els cent primers! Ja sé que molts riureu, però ha costat anys arribar-hi. De petit no vaig fer cap col·lecció i ara de gran no pararia de fer-ne. Encara que costi de creure, m'hi va introduir l'ADOLF! Ja que segons ell, jo com ("a bon capellà"). No sabia res de res i ell em va ensenyar a conèixer els arbres per les fulles i les flors. Eren diferents les d'un ametller amarg, d'un de dolç o d'un de trencalloses o rodones o allargades i va acabar donant-me la darrera planta de la col·lecció: una planta i flor de cotó!

M'agradaria que a Artesa es fes un curset, de flora

local, amb cada planta amb el seu nom corresponent! Però per a això "ja he perdut lo tren"! Cal ser realista, res a veure amb monàrquic! Ell, l'ADOLF, va tenir temps i paciència encara per ensenyar als nostres nets, el que s'havia de fer per caçar papallones nocturnes. I els va donar els estris adequats per fer-ho, no sé si n'han caçat mai de nit, ja que com a mi quan vaig anar a fer el servei militar (*valor se le supone!*) mai no em va fer falta un laxant, més aviat el contrari. Aclariment: un dels cent primers col·leccionant xapes de cava, que espero poder ensenyar aviat a qui la vulgui veure! I que es posi de moda, canviar-ne, als jubilats o on sigui.

VIATGES

Sempre m'havia agradat viatjar, fins al dia que em va tocar pujar a un avió. Us imagineu un matalot, que quan diuen: els viatgers a L'Habana, porta ó i un agafat al banc, dient: NO! Doncs així vaig reaccionar, quan ens van regalar, els fills i la tieta, un viatge pel 25 aniversari de casats, em van convèncer i mai estaré prou agraït pel regal, que va ser un nou néixer, vaig embarcar comunista i vaig tornar anticasta. Per NO voler viure com un (QUE MACO)! Era un 8 de març i tot eren besets i felicitacions a la dona i no sabia el perquè. Em va passar per alt, el Dia de la Dona. Anem al Malecon i s'apropen dos nois més petits que els nostres fills i s'ofereixen a guiar-nos per L'Habana i comencem a parlar d'estudis i anaven molt bé. Ens ensenyen un dòlar cubà amb la imatge del Che i en sabien tota la vida. Acceptem caminar amb ells i visitem el típic, però feia molta calor i vam comprar dues begudes de cola, una per ells

i l'altra per nosaltres i continuem caminant fins a la porta de la Catedral on apareix un uniformat, que els requisa la beguda i se'ls enduu, ja que a aquella hora havien d'estar a l'escola i al recordar-los que era diumenge, em va dir que calléssim, o n'hi hauria per nosaltres! Quan les coses es van refredar, vaig preguntar a un professor d'escola: Què els farien?, i tranquil·lament ens va dir: quinze dies a la Zafra, a tallar canya de sucre. La beguda més cara per ells i l'obertura d'ulls per nosaltres. Crec que és un acte del Baptisme això dels ulls. I a demanar-li a la Verge del Cobre que els fos suau. Aquí encara que amb un altre dictador, les coses no arribaven tan lluny, encara que aquest article legal també estava actiu. Però esperàvem l'arribada de la Democràcia, "que ells ja tenien", per poder-lo tirar enrere. Quin règim era menys democràtic? Solució: Política a prendre pel sac!

EL LLEGAT D'UNS 30 ANYS

Laura Farran Botargues

Un dels diversos significats de la paraula “llegat” és: *Allò que una generació traspassa a una altra.* Una paraula, per cert, relacionada moltes vegades amb els aspectes materials de les deixes o donacions hereditàries.

En aquest escrit farem un homenatge al “llegat” com a herència immaterial, aquell que ens ha aportat suport i escalf i ens ha ajudat a créixer com a persones. Al “llegat” que ens ha cedit i que encara ens transmet “la gent gran”.

Aquest any s’han complert trenta anys de la fundació de la Llar de Jubilats “Sant Miquel” d’Artesa de Lleida, concretament els va fer el dia 10 de maig de 1992, quan va ser inscrita al Registre d’Associacions de la Generalitat de Catalunya amb el núm. 1429.

LA LLAR: LOCAL I INSTAL·LACIONS

En un principi, la Llar de Jubilats no tenia un edifici propi i s’allotjava en un local als baixos de cal “Marquet”. El local no era gaire gran i ben aviat es va fer evident que no era suficient per a les activitats que es preveïen portar a terme. La il·lusió per tirar endavant aquesta nova entitat, acaba de crear, supliria la manca d’espai, més quan es tenia clar, que era una situació provisional. Les despeses del local en aquesta primera etapa, eren sufragades per l’Ajuntament.

El 15 de juny de 1995 ja es disposava d’un nou local al carrer Vileta, on encara es troba actualment la Llar. L’edifici pertanyia a l’Església. Aquesta va fer una permuta amb l’Ajuntament a canvi de l’habitatge on es troba ara la Casa Parroquial (actualment propietat del bisbat). Les obres van ser finançades per l’entitat bancària la “Caixa de Catalunya”, de manera que l’edifici pertany a l’Ajuntament de la localitat.

L’edifici consta de tres pisos i la Llar de Jubilats es va ubicar al pis inferior o primera planta. El local es va moblar i es van adquirir màquines expendedores o de “vending” de cafè i refrescs.

Al primer pis hi havia una sala gran on les diferents associacions del poble hi podien fer activitats. La Llar solia emprar aquesta sala, a part de fer-hi alguna activitat i oferir els serveis de podologia i fisioteràpia, també s’hi celebraven festivitats amb els seus socis: Sant Miquel, Castanyada, Fi d’Any...

Façana principal de la Llar de Jubilats

El 29 de maig de 1998 es va inaugurar el nou despatx del Casal, construït per l’Ajuntament i que permetria resoldre els tràmits administratius, i es van posar ventiladors per millorar l’estada dels socis i sòcies, els mesos d’estiu.

El 15 de maig de 2006, en una festa de la “Gent Gran”, es van inaugurar les instal·lacions del tercer pis, on s’ubicarien diverses dependències, entre aquestes, els serveis de podologia i fisioteràpia, abans esmentats.

El 30 de gener de 2009, es va procedir a canviar totes les cadires de la Llar, per unes més resistents i còmodes. Aquestes cadires encara fan la seva funció actualment. Les cadires anteriors, que havien estat aportades per l’Ajuntament, solien patir desperfectes fàcilment i es trobaven guardades en un espai de l’edifici de la Llar. Actualment, les podem veure al Bar-restaurant Nicol.

A partir del març del 2020, la pandèmia del Coronavirus va comportar el tancament del local i la suspensió de totes les activitats. El local es tornaria a obrir el setembre del 2021 i en aquest període es va portar a terme una sèrie d’obres que canviarien l’aparença interior d’aquest. Al primer pis de l’edifici es va construir un “Centre de Serveis” i aquesta obra va comportar una reducció de l’espai de la planta baixa on s’emplaça la Llar de Jubilats, espai que actualment resulta insuficient per encabir-hi algunes activitats.

LES JUNTES

No estariem fent aquest escrit sobre la Llar de Jubilats, si no hagués estat per la il·lusió, el treball i la dedicació de les persones que han format part d'aquestes juntes al llarg d'aquests trenta anys. Les Juntes solen renovar-se cada quatre anys, tot i que hi ha casos de canvis i/o renovació de la meitat de la Junta, al cap de dos anys, o menys.

La primera junta es va constituir el 27 de maig de 1992. El President era en Benjamí Mor, Secretari: Eloi Oró, hi formaven part també: Albert Domènech, Ramon Besora, Bàrbara Bonastre, Teresa Solé.

Membres de la primera junta

L'any 1995 es constituí una nova junta, la primera que gestionaria el nou local del carrer Vileta: El President seria en Ramon Besora, Vicepresident: Josep Costafreda, Secretària: Maria Tudela, Tresorer: Roman Mor, vocals: Emili Pijuan i Gregori Solé.

El 13 de març de 1998, la junta anterior es renovà amb : President: Ramon Besora, Vicepresident: Josep Costafreda, Secretària: Maria Tudela, Tresorer: Roma Mor, vocals: Gregori Solé, Ramon Miquel i Maria Nosas.

El 26 de juliol de 1999 es tornà a remodelar la Junta : President: Ramon Miquel, Vicepresident: Gregori Solé, Secretària: Maria Tudela, Tresorer: Roman Mor, vocals: Maria Nosas, Emili Pijuan, Isidre Mor.

El 2 de febrer de 2002, s'establí una nova Junta: President: Ramon Miquel, Vicepresident: Gregori Solé, Secretària: Maria Tudela, Tresorer: Roman Mor, vocals: Isidre Mor, Rosario Llusà, Digna Drudis.

L'1 d'agost de 2003, es va tornar a fer canvis a la Junta: President: Ramon Miquel, Vicepresident: Gregori Solé, Secretària: Maria Serra, Tresorer: Mario Rosinach, vocals: Digna Drudis, Rosario Llusà, Ramon Solé.

El 23 de gener de 2006, es va constituir una nova Junta: President: Mario Rosinach, Vicepresidenta: Amàlia Farré, Secretària: Maria Serra, Tresorer: Antonio Escolà, vocals: Josep Peiró, Mª Teresa Bonet, Maria Argilés.

El 21 de gener de 2010, la nova Junta estaria constituïda per: President: Antonio Puig, Vicepresident: Lluís Solans, Tresorer: Jordi Gallart, Secretari: Ramon Capell, vocals: Delfina Bonet, Maria Argilés, Teresa Bonet.

La nova Junta sorgida el 21 de gener de 2012 seria: President: Antonio Puig, Vicepresident: Xavier Gallart, Tresorer: Jordi Gallart, Secretari: Ramon Capell, vocals: Delfina Bonet, Mercè Pico, Cèlia Senán.

L'11 de febrer de 2014, una nova remodelació, donaria lloc a la Junta formada per: President: Ramon Badia, Vicepresidenta: Mercè Pico, Secretari: Ramon Farré, Tresorera: Lluïsa Berjés, vocals: Josep Mª Oró, Cèlia Senán, Antonio Puig.

Una nova Junta sorgiria el 16 de febrer de 2016: President: Ramon Badia, Vicepresident: Jordi Oró, Secretari: Ramon Farré, Tresorera: Mª Lluïsa Berjés, vocals: Francisco Castro, Antoni Puig, Elvira Argilés, Ramona Mor, Joana Farràs.

El 13 de febrer de 2018 es constituïa una nova Junta: President: Francisco Moreno, Vicepresident: Jordi Oró, Tresorer: Antonio Ribera, Secretari: Antonio Solé, vocals: Conxita Capell, Ramona Mor, Elvira Argilés, Joana Farràs, Antonio Puig.

Nova Junta per al 27 de febrer de 2020: President: Francisco Moreno, Vicepresident: Lluís Gil, Tresorer: Antonio Ribera, Secretària: Laura Farran, vocals: Joana Farràs, Conxita Capell, Rosa Lucha, Jaume Niubó, Joan Gallart.

La Junta actual es constitueix el 4 de febrer de 2022: President: Lluís Gil, Vicepresident: Antonio Garrós, Tresorer: Jaume Niubó, Secretària: Laura Farran, vocals: Ramona Costafreda, Rosa Lucha, Enriqueta Palau, Abel Gallart, Joan Gallart.

ELS SOCIS I COL·LABORADORS

Actualment, la Llar de Jubilats consta d'uns 225 socis. Amb el pas del temps s'ha constatat un descens del nombre de socis, a causa del decés de socis i al fet que moltes persones que s'han jubilat recentment o es troben compreses entre els 65 i 70 anys, no es fan socis de la Llar. La

quota és pràcticament simbòlica: 15 euros a l'any. Aquesta és una associació que abraça un segment de població, al qual per edat, se suposa que hi arribarem i que necessita la col·laboració i l'empatia de tothom.

Menció especial i agraïment, mereixen aquelles persones que han col·laborat de manera més intensa per facilitar el funcionament de la Llar: en Josep (cal Matallaser), la Glòria Callau (cal Fraga), l'Antonio Marín, la Mari Molló i l'Antoni Puig.

Actualment, en no haver-hi una persona responsable de l'obertura, control i tancament del local, aquesta funció la fan els treballadors de l'Ajuntament (especialment l'Elies). En aquesta tasca d'obertura i tancament cal destacar la presència i control de la intendència del local, la majoria dels matins de l'Antonio Garrós i a la tarda, de la Ramona Costafreda.

SERVEIS I ACTIVITATS

La Llar de Jubilats ofereix serveis als seus socis i sòcies com: fisioteràpia i podologia. També els permet entretenir-se amb el servei de visionat dels partits de futbol de la Lliga i de la *Champions*. Aquest servei ha estat sempre ple de complicacions al llarg d'aquests trenta anys, a causa dels als alts costos que comportava, la qual cosa empenyia la Junta, a emprar algunes estratègies imaginatives per a poder-lo oferir. Actualment, es continua oferint, amb un important èxit d'assistència i amb el voluntarisme del president: Lluís Gil.

El Casal ha ofert al llarg d'aquests trenta anys un bon grapat d'activitats: tallers de memòria, de manualitats, de decoració nadalenca, de salut, d'alimentació saludable; gimnàstica i manteniment, exposició de fotografies antigues, xerrades dels mossos, del Col·legi de Farmacèutics (ofertes per la Maria Àngels Curcó), vermuts musicals i actuacions musicals dels músics locals (Tartans en Do Major) i un llarg etc.

Entre les activitats destaquen les excursions, amb una amplíssima oferta de la qual han pogut gaudir els socis i sòcies.

FESTIVITATS

La Llar de Jubilats celebra unes festivitats que ja són considerades tradicionals en el seu calendari.

A partir del 2 de febrer de 1996 i durant uns quants anys se celebrà la festa de la Candelera,

Interior del local

en record de l'extingida Festa Major. En un principi se solia fer un berenar, més tard (2004), es faria un sopar.

La festa principal de la Llar de Jubilats és la del seu patró "Sant Miquel". Sol celebrar-se el dia de Sant Miquel (29 de setembre), amb un dinar i ball.

La Castanyada és una altra efemèride assenyalada, amb una festa que comprèn un berenar-sopar, ball...

Abans de les obres de remodelació de la Llar, se celebrava "Cap d'Any", a la sala del primer pis. L'any passat ja no es va poder fer per manca d'espai i aquest problema el tenim també actualment.

TANCAMENT I REOBERTURA DE LA LLAR DE JUBILATS

El 12 de març de 2020 es va haver de procedir al tancament del local de la Llar de Jubilats i a la suspensió de tots els serveis i activitats que oferia, a causa de les mesures sanitàries imposades per les administracions per la pandèmia de la Covid.

El local es tornaria a obrir el 20 de setembre de 2021, seguint els preceptes establerts per les mesures sanitàries. Amb aquesta reobertura es reprenien els serveis i activitats de la Llar, amb un espai més delimitat i reduït.

LES NOVES IL·LUSIONS

El retorn a la normalitat va portar de nou els socis i sòcies al Casal, a les tertúlies, al joc del dominó, als jocs de taula, a les noves activitats, a les innovacions (taules i cadires al carrer a l'estiu)..., a engrescar-se a fer coses noves, a la col·laboració amb les institucions, a continuar i no defallir. En fi, a mantenir EL LLEGAT.

DERRUÏM LES FRONTERES

M. Assumpció Cornadó Lladó

*Potser ja va sent hora de protegir
els més pobres i desfavorits
dels ésser humans,
derruint fronteres i construint ponts.
on poder donar-nos les mans.
Ens cal tan sols
un xic més de bona voluntat,
per tal de fer costat
al més necessitat.
Éssers humans,
pols d'estrelles,
sortides totes
de la mateixa mà.
Com gosem doncs
a proclamar vils diferències,
i a dividir el món
segons els colors*

*de les banderes?
Que les rialles
prevalguin sempre sobre els plors,
que morin la por i les tortures,
i la veritable justícia,
enderroqui la misèria.
I que en un món lliure de fronteres,
puguem unir les nostres mans,
sense colors, exclusions, ni diferències,
convertint les nostres terres
en verds prats de pau i d'igualtat.
I per tal de fer-ho realitat,
continuem enderrocant "murs",
creuant fronteres, obrint portes,
desafiant lleis i eliminant
tanta inútil burocràcia.*

FAUNA DEL TERME

Isidre Drudis Bellmunt

GARSA (pica pica)

La garsa és una espècie d'ocell passeriforme de la família dels còrvids, molt comú a les nostres contrades. És fàcil d'identificar pel color, blanc al ventre i a les ales, i negre a la resta del cos, amb reflexos metàl·lics de color blau, verd o morat a les vores de les ales i a la cua i el bec de color fosc. Fa uns 45 centímetres de llargada. A Artesa de Lleida la trobem als conreus, als afores del poble i al voltant de torres i granges.

És omnívora, s'alimenta de tot: insectes, caragols, sargantanes, ratolins, pollets, restes d'animals morts, cireres, raïm i fruita en general, i patates i restes orgàniques dels abocadors.

Les garses s'aparellen per tota la vida, i la parella roman junta també fora de la temporada de cria. Cada any, a principi de primavera, construeixen un niu nou, de forma esfèric amb branques i fang

a la capçada d'un arbre però de vegades també entre matolls. La femella pon de sis a vuit ous i els incubats durant disset o divuit dies, i els pollets, que neixen nus, es queden al niu de 22 a 27 dies. La cria de la garsa és parasitada pel cucut reial, que pon els ous en nius de garsa perquè les garses els incubin i li criïn els polls.

ENERGIA VERDA. LA BIOMASSA I EL BIOGÀS. PROS I CONTRES

Eulàlia Solà Miró

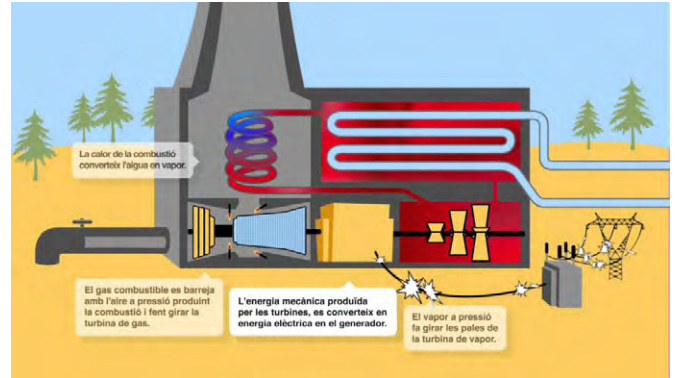
(Plataforma Lleida contra la MAT i els macro parcs eòlics i solars)

Des que s'ha donat el tret de sortida a les renovables, per l'emergència del canvi climàtic i l'objectiu d'arribar a una reducció del 50% d'emissions d'efecte hivernacle pel 2030 i un 100% pel 2050, que han plogut subvencions tant des del govern català (ICAEN...), el govern central (IDAE...) com des d'Europa (Next Generation...). Totes les persones que estem d'acord amb la idea de revertir el canvi climàtic, del qual ja comencem a tastar les agres conseqüències, ens alegrem d'aquesta presa de consciència, però sembla que s'han posat tots d'acord i les subvencions van destinades, majoritàriament, a parcs eòlics, solars, i fotovoltaica d'autoconsum. I les grans empreses energètiques (Iberdrola, Forestàlia, Endesa...) s'han proposat que no quedi un pam de terra sense la seva petjada, com més parcs i més grans millor, com més línies més guanys, «ara que la palla va cara» i més subvencions, som-hi! (*hagan juego señoras!*).

Algunes administracions, com la Diputació de Barcelona també dona subvencions, als municipis de les comarques de Barcelona, per biomassa, el mateix fa la Diputació de Girona i la de Tarragona. Lleida se centra, sobretot, en la fotovoltaica tot i que de biomassa en té molta. És curiós.

Tota aquesta moguda de les Diputacions està molt bé i sembla que per començar i sortir del mal pas pot servir, però cal mirar una passa més enllà i començar a entendre que els muntatges de parcs solars i eòlics i plaques d'autoconsum no deixen de ser una idea amb data de caducitat, i d'ací a 20 anys començarem a tenir muntanyes de residus provinents de molins i plaques ja obsoletes; per això, abans del col·lapse, és bo prevenir i pensar què ens pot alliberar d'aquesta amenaça abans que es produeixi. Cal ampliar la mirada i observar altres maneres de produir energia.

La biomassa i el biogàs, també són fonts d'energia considerada renovable, i les centrals de biomassa tenen bona predicació des de l'administració en diverses comarques de Catalunya, com hem vist. L'energia es pot generar a partir de calderes de biomassa o de centrals de dimensions respectables. Les cinc centrals més importants del món se situen a Anglaterra, Polònia i tres a Finlàndia, però en què consisteix? La biomassa és «qualse-

Estructura d'una central tèrmica de biomassa

vol tipus de matèria orgànica animal o vegetal susceptible d'utilitzar-se com a font d'energia». L'energia a través de la biomassa pretén utilitzar la matèria orgànica com a font, ja sigui per produir calefacció, electricitat o gas. L'origen d'aquesta matèria orgànica és diversa: restes de poda, arbusts, ossos d'olives, clasques de fruits secs, restes de fusta, serradures, neteges de boscos... residus alimentaris d'indústries o provinents de la matèria orgànica de les llars, excrements i dejeccions ramaderes..., aquestes darreres per produir, sobretot, biogàs. Algunes d'aquestes restes, com les vegetals, es poden utilitzar directament o processades en format pellet per calefacció. Les cendres es poden utilitzar com a fertilitzant en agricultura per les altes concentracions alcalines i nutrients minerals, segons un estudi on han participat científics de la universitat de Santiago de Compostela. També serveixen per produir ciment i productes ceràmics. El que se sap, però, és que, generalment, les cendres s'amunteguen sense cap ús en abocadors. Sap greu.

La producció d'energia per biomassa d'origen vegetal, és econòmica i ajuda a canalitzar tota una allau de productes que l'única manera de desfer-se'n fins ara a l'agricultura, era la crema controlada. Em pregunto si la darrera llei que va sortir per arrabassar del món agrari les restes vegetals tenia la intenció, ara que l'electricitat i el gas estan pels núvols, de controlar i alhora acumular restes vegetals per produir pellet amb els guanys que el fet comporta i amb l'excusa del canvi climàtic. Posats a imaginar i millorar la intencionalitat de l'acció, hauria estat millor que s'hagués muntat un sistema de recollida,

Central tèrmica de biomassa

gratuït, per alimentar centrals de biomassa públiques per tal de produir electricitat; si, a més, s'utilitzen les dejeccions d'origen ramader, en centrals de biogàs per produir gas per una banda i adob per l'altra, donem un bon ús a aquests residus que, si no estan ben controlats, són una font de contaminació, per nitrats, entre altres, de les aigües freàtiques del subsol. Està clar que el sector ramader també ha tingut molts problemes ja que no s'han donat facilitats ni indicacions resolutives al problema dels purins i dels residus provinents de les granges.

No es poden dictar lleis sense donar solucions clares tot castigant un sector ja prou damnat. Si l'única exigència per la pagesia hagués estat, per una banda, amuntegar les restes vegetals perquè un servei de retirada les recollís, potser la queixa s'hagués diluït en una lleu protesta pel canvi d'hàbits, res més, i les centrals de biomassa haurien tingut matèria primera gratis on s'hi hauria pogut sumar les neteges del sotabosc (evitar incendis) i, el mateix amb els residus i les dejeccions provinents de la ramaderia, haurien pogut alimentar les centrals de biogàs. Tot plegat el que avui és un inconvenient s'hauria convertit en un servei a la societat que evitaria la contaminació de les aigües del subsol, i un recurs, amb la producció calefacció, gas i electricitat i, dels excedents, adob orgànic. Possiblement no hauria produït grans guanys, però hauríem evitat un munt de problemes i contrarietats. Però no tot són flors i violes, quins són els inconvenients de les centrals de biogàs i biomassa?

Les de biogàs el cost de la instal·lació dels kits; com més gran és la central més diners invertits que es recuperen a mig i llarg termini. També emet petites quantitats de CO₂, falta perfeccionar el sistema i, si conté impureses, poden danyar els motors dels cotxes, si s'utilitza com a carburant.

Els espais rurals són els més adequats perquè estan més a prop de les matèries primeres.

Quins inconvenients té l'energia per biomassa? Si s'utilitza en combustió emet diòxid de carboni, si conté humitat i s'ha d'assecar abans de cremar-se, suposa un consum d'energia addicional, no és tan rendible com els combustibles fòssils, si la combustió produeix substàncies tòxiques, s'ha de fer a temperatures superiors a 900 graus...

Malgrat tot, si més no, els desavantatges d'un i altre són menors que els produïts per les centrals tèrmiques de carbó que produeixen grans quantitats de CO₂, la bèstia negra del canvi climàtic i, sobretot, les nuclears a les quals cal sumar l'elevat cost, la perillositat, la contaminació de l'aire, de l'aigua...i els residus summament perillosos de difícil reciclatge i duradors en el temps.

Evidentment hi ha altres maneres de produir energia verda: geotèrmia, hidrogen verd, bombeig reversible de pantans i embassaments...però de tot això en parlarem en propers articles. Mentrestant anem rumiant maneres de fer un món millor i sortir de la singladura d'espècie depredadora, que posa en perill la vida al planeta terra.

Central tèrmica de biogàs

Fonts:

-Xarxanet. Notícies. Carlos Faneca: No a la MAT: el territori respon a l'allau de projectes de línies de molt alta tensió. (2/2/2022)

-[www.Sostenibilidad.com/energias renovables](http://www.Sostenibilidad.com/energias_renovables). Qué es y cómo funciona la biomasa?

-[https://energia.roams.es/energia renovable/energia biomasa ventajas y desventajas](https://energia.roams.es/energia_renovable/energia_biomasa_ventajas_y_desventajas). (novembre 2022) [https://www.consumer.es/ca/medio ambiente/cendres de biomassa/reutilitzar deixalles doblement](https://www.consumer.es/ca/medio_ambiente/cendres_de_biomassa/reutilitzar_deixalles_doblement), per Àlex Fernánadez, 15 de juliol de 2007.

-[Energia.roams.es/energia renovable](http://Energia.roams.es/energia_renovable). Sofia Villasur: Energía de biogás: ventajas y desventajas, 26 de setembre de 2022.

TEMPORADA 2022/23

LA TEMPORADA DEL CENTENARI

Eudald Pijuan Mor

Fotos: CF Artesa de Lleida

C F JUNEDA 2 – C F ARTESA DE LLEIDA 1 (18-09-2022) ESTRENA DE LA Lliga AMB DERROTA

L'inici del partit va deixar clar com seria la resta de l'enfrontament pel que fa al joc: localització de la possessió al camp del Juneda, amb un Artesa amb el control de la pilota clar i un Juneda molt ben ordenat defensivament amb les idees clares d'aguantar el bloc baix i sortir a la contra a la mínima opció. Amb les cartes sobre la taula des dels primers minuts de partit, era l'Artesa qui havia de tenir la calma d'anar trencant poc a poc la defensa local i estar atent als contraatacs. Tot i intentar-ho, el resultat a la mitja part era d'empat a 0 sense grans ocasions.

Ja a la segona, la tònica del joc era la mateixa, però el resultat final va ser diferent. Gràcies a una falta lateral el Juneda va avançar-se al minut 66. Malgrat aquest cop, l'Artesa va seguir anant a l'atac i realment va tenir alguna ocasió clara per a fer l'empat, però el porter local va ser decisiu en aquestes. Finalment, a les acaballes del partit el Juneda sentenciava el partit amb el 2 a 0 definitiu de penal.

CF Juneda: A. Kande, A. Solans, E. Lahuerta (G. Barull), A. Cusiné (P. Barrufet), A. Capdevila (J. Giné), O. Masbernat, M. Aixalà (M. Orteu), C. Farrando, J. Roura, D. López i D. Bigordà.

CF Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalàn, M. Pifarré (J. M. Rueda), Marc, M. Grau, Miquel, Eduard (Marc), Gerard, Manuel (S. Relluy) i M. Álvarez (E. Palacios).

C F BALÀFIA 0 – C F ARTESA DE LLEIDA 4 (24-09-2022) VICTÒRIA CONTUNDENT A DOMICILI

El començament del partit va ser més igualat del que el marcador final reflecteix, ja que els 2 equips es van presentar al camp amb un plantejament de joc semblant. D'una banda, en l'aspecte ofensiu, mantenir la possessió i tenir la pilota tot el temps necessari fins a trobar l'espai i, de l'altra, en l'aspecte defensiu, fer una pressió alta amb l'objectiu de robar la pilota en camp contrari. En aquest sentit, l'Artesa va ser qui més bé va executar la pressió i aconseguí robar la pilota a l'equip local en la seva zona defensiva. Aquesta va ser la tònica fins que es va aconseguir obrir la llauna, gràcies a la transformació d'un clar penal a través de Manel Grau. A partir d'aquí, l'equip es va assentar millor al camp i, poc abans del descans, augmentava distàncies amb un gol d'Edu Guasch, després d'una bona centrada lateral.

Ja en la segona, les bones sensacions de la primera es van tornar a confirmar amb un tercer gol, obra de Manel Lozano. Poc després del 0 a 3 hi va haver la jugada que va marcar la mitja hora final, amb una picabaralla que va acabar amb un expulsat per equip. Així, amb un partit de 10 contra 10 l'Artesa va seguir gaudint de moltes més ocasions que l'equip local, però només va saber convertir el quart i definitiu gol, Marc Rubió.

U E Balafia: J. Oró, P. Camarasa i Cornadó, A. Barberan (S. Bah), F. Hernández (A. Rodríguez), A. Ba, O. Acosta, A. Clavero, J. Quimbita (A. Nieto), I. Tallis (E. Maideu) i A. Viles.

C F Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalàn, M. Pifarré, Marc (M. Hortal), M. Grau, Eduard (S. Reluy), Gerard, Manuel (Marcos), N. Pagu (Miquel), J. M. Rueda (E. Palacios) i M. Hortal.

C F TORREFARRERA - C F ARTESA DE LLEIDA 2 (01-10-2022) *TRIOMF CÒMODE A TORREFARRERA*

Els primers minuts del partit van ser d'una intensitat elevada per part dels dos equips, però ja cap al minut 10 de joc l'Artesa es va fer amo i senyor de la possessió de la pilota i va poder desplegar amb certa comoditat el seu plantejament de partit en l'aspecte ofensiu. Aquest domini va durar fins la mitja hora de joc, amb arribades constants a l'àrea, però també amb la sensació de no acabar de rematar les perilloses jugades que es generaven. D'aquesta manera, el Torrefarrera va anar guanyant espai al terreny de joc i l'últim quart d'hora va ser de respecte mutu i poca brillantor per part dels 2 equips.

Així s'arribava a la mitja part on l'Artesa, tot intentant combatre l'apatia final de la primera part, va introduir un parell de canvis al terreny de joc que van donar un nou aire a l'equip. Ràpidament arribaria el primer gol de l'equip, a través d'un bon remat de Marc Rius, després d'una gran centrada en un llançament de falta lateral. Amb el resultat a favor, el joc combinatiu de l'Artesa va millorar i, amb la possessió basculant de banda a banda, poc a poc es trobaven els espais per poder generar perill. Malgrat el domini, el gol que certificava la victòria artesenca va arribar en un contraatac, on Manel Lozano se situava sol en l'un contra un i definia amb seguretat. D'aquí fins al final, el joc es va basar a gestionar la renda de 2 gols, suficient per endur-se els 3 punts.

C F Torrefarrera: A. Armengol, H. Merrouin, I. Martínez, D. Diasby, G. Izquierdo, J. Clivillé, A. Casals, J. Regany, M. Drammeh (H. Tomàs), A. Zoungrana i J. Carulla (J. Garcia).

C F Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalàn, M. Pifarré, M. Grau, Miquel (A. Pagu), S. Reluy, M. Gracia (Marc), J. M. Rueda (Ferri), E. Palacios, Marc (Manuel), Marcos (M. Álvarez).

C F TREMP 0 - C F ARTESA DE LLEIDA 3 (09-10-2022) *TERCERA VICTÒRIA SEGUIDA PER SEGUIR ESCALANT POSICIONS*

El desplaçament fins a Tremp es va saldar amb una nova victòria per l'Artesa, per un solvent 0 a 3, després d'una bona actuació coral de l'equip.

L'inici del partit no podia començar de millor manera ja que al minut 10 el marcador ja reflectia un

0 a 2 pel conjunt artesenc. El primer, obra de Marc Rius, a la sortida d'un córner i, el segon, transformat per Manuel Lozano, després d'una jugada col·lectiva de l'equip. Amb aquests 2 gols ràpids que situaven una renda còmoda al marcador ja des de bon inici l'equip es podia relaxar en algun moment de la primera part, cosa que va fer a partir del minut 25 fins al descans, on el ritme de joc va ser una mica més lent i les ocasions més aïllades. Tot i això, cal destacar la gran solidesa defensiva que van fer que el Tremp no s'apropés a l'àrea en la primera part.

Un cop iniciada la segona part, semblava que l'equip local posava més intenció ofensiva i un ritme elevat al partit, però tampoc sense grans patiments defensius per part de l'Artesa. El pas dels minuts anava a favor de l'Artesa, que amb el control general de la possessió i del partit va veure com arribava el moment més destacat del partit: l'aparició d'una tempesta. Primer, només en forma d'aigua, però, més endavant, la violència de la tempesta acompanyada de calamarsa va obligar a suspendre el partit durant uns minuts, al voltant del 80 de partit. A continuació, just en la represa d'aquesta pausa obligada, va arribar el definitiu 0 a 3 al marcador, obra d'Alex Pagu després d'una bona centrada.

C F Tremp: R. Farré, D. Tresserres, A. Colom (I. Besliu), S. Railen, M. Bautista, J. Bautista (A. Raventós), M. Sirvant, Ll. Llovet (M. Ben Kacem), I. De Pedro (A. Panero), J. Durany i J. Bacardit (A. Raventós).

C F Artesa de Lleida: C. García, X. Catalàn, Ferri, M. Pifarré, Marc, M. Grau, Gerard (A. Pagu), S. Reluy, Manuel (Eduard), M. Álvarez (E. Palacios) i M. Hortal (Miquel).

A D TÈRMENS 0 - C F ARTESA DE LLEIDA 5 (15-10-2022) *CLARA GOLEJADA EN L'ESTRENA DEL CAMP DE TÈRMENS*

Respecte al que va passar al terreny de joc, es va tornar a veure un Artesa superior al rival, dominà de forma clara el partit a través de la possessió de la pilota i disposà de diferents ocasions per fer gols. D'aquesta manera, al quart d'hora de partit, Edu Guasch obria la llauna i posava per davant l'equip visitant. Després, tot just a la mitja hora de partit, l'àrbitre assenyalava un clar penal que transformava en gol l'especialista de l'equip, Manel Grau. Tot i la superioritat artesenca, el Tèrmens durant la primera part encara va gaudir d'alguna ocasió aïllada per fer gol, però es va arribar al descans amb aquest 0 a 2. Malgrat la mitja part, el guió dels segons 45 minuts de l'enfrontament va seguir el mateix que els primers 45: un Artesa amb la possessió absoluta de la pilota i un Tèrmens cada cop més enfonsat. Tot

i aquesta superioritat, la sentència final no va arribar fins als últims 20 minuts on Marc Rubió (al 73), un altre cop Manel Grau (al 86) i finalment Marcos Solanilla, a l'últim minut del partit, van col·locar al marcador 3 gols més per l'Artesa que completarien la golejada final per 0 a 5.

A D Tèrmens: F. Batalla, J. Llovera (F. Pascual), R. Carrasco, A. Mascarilla, M. Florejacs (M. El Asri), P. Bernal (J. M. Casals), S. Pascual (A. Ramos), I. Sarri, M. Ortiz, J. Cortasa (O. Escolà) i V. Darias.

C F Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalàn, Ferri, Marc (Marcos), M. Grau, Eduard (S. Reluy), Gerard, J. M. Rueda, E. Palacios (N. Page), M. Álvarez (Manuel) i M. Hortal (Marc).

C F ARTESA DE LLEIDA 2 – LLEIDA ESPORTIU B 1 (23-10-2022) RETORN COM A LOCALS VICTORIÓS

L'enfrontament es va posar de cara ràpidament per l'Artesa, ja que al minut 11 de partit, va aconseguir posar-se per davant del marcador, després d'una gran passada filtrada a l'espai que arribava a Gerard Tió, que entrava amb força a l'àrea rival i definia amb qualitat. Després d'aquest gol, l'Artesa va continuar amb la possessió de la pilota, com ens té acostumats al llarg de la temporada, i el consegüent control del partit. Tanmateix, a la mitja hora el Lleida B aconseguia robar la pilota en zona ofensiva i, després d'una bona centrada lateral, el davanter rival definia amb suficiència dins de l'àrea per transformar l'empat a 1. Amb aquest resultat i sense grans sobresalts s'arribava a la mitja part.

Ja a la segona part, l'Artesa va tornar al partit amb la intenció clara de posar-se pel davant i aconseguir la victòria. I, tot i tenir alguna ocasió més abans, el gol no va arribar fins que al minut 55 l'àrbitre va xiular un penal que va transformar l'especialista de l'equip, Manel Grau, en el 2 a 1. El partit es preveia igualat i apassionant fins al final, ja que el Lleida B disputava el partit de tu a tu, però poc després del minut 60 una estranya decisió de l'àrbitre va provocar l'expulsió d'un jugador del Lleida B, que es va quedar amb 10. Des d'aquest moment fins al final del partit va passar entre poc i res al terreny de joc ja que les interrupcions del joc eren constants. Així doncs, s'arribava al xiulet final amb el 2 a 1 per l'Artesa.

C F Artesa de Lleida: A. Candel, X. Catalàn, M. Pifarré, Marc, M. Grau, Gerard, S. Reluy (Eduard), J. M. Rueda (Ferri), M. Álvarez (E. Palacios), Marc i M. Hortal (Manuel).

Lleida Esportiu B: J.Roca, J. Roma, J. M. Oromí, D. Morales, N. Ariño, M. Coulbaly, M. Fofana D. Coker), A. López, A. Yepes, S. Emmanuel (Y. Fajr) i B. Rahali (J. M)

CLASSIFICACIÓ

P	EQUIPS	NOM	PARTITS				GOLS		
			J	G	E	P	F	C	
1		ALCARRAS, F.C. A	18	8	5	3	0	23	6
2		ARTESA LLEIDA, C.F. A	18	7	6	0	1	19	3
3		BORGES BLANQUES, C.F. A	16	7	5	1	1	24	7
4		JUNEDA, C.F. A	12	7	4	0	3	10	8
5		PARDINYES C.F. A	11	7	3	2	2	13	14
6		ALGUAIRE, C.E. A	10	7	2	4	1	13	11
7		LLEIDA ESPORTIU, CLUB B	6	7	1	3	3	10	14
8		TERMENS, A.D. A	5	7	0	5	2	8	14
9		BALAFIA, C.F.U.E. A	5	7	1	2	4	10	22
10		TREMP, C.F. A	5	8	1	2	5	4	25
11		TORREFARRERA C.F. A	3	8	1	0	7	10	20

ESTAMPES D'ARTESA

Grup de dones jugant a cartes al carrer (octubre 2022)

ENTRETENIMENTS

SOPA DE LLETRES

Miquel À. Navarro

SUDOKU

Lluís Gil

Busqueu en aquesta sopa de lletres i hi trobareu els noms d'onze cases d'Artesa, algunes ja desaparegudes.

O	N	I	K	I	T	L	L	A	F
X	U	H	O	X	R	E	U	G	I
E	X	A	D	R	I	H	I	U	X
G	E	G	T	E	M	I	A	I	H
O	R	I	B	C	U	T	O	X	O
T	E	R	E	P	E	M	T	E	R
I	T	A	L	L	K	F	E	K	U
P	L	L	I	B	A	R	R	I	A
L	A	S	S	U	S	O	T	E	S
O	G	U	A	S	C	H	I	N	P

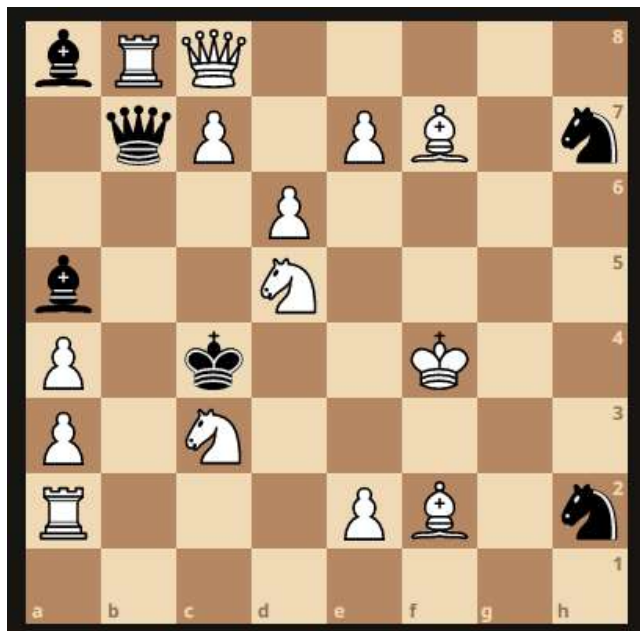
	4		8		2			3
		6	3	7	9	4		
		5				2		7
3			2				7	
			4	9	3			
			5		7		6	
8		2	7			5		
		4		3			1	2
			9			8		

PROBLEMA D'ESCACS

Abert Batiste

Troba el moviment clau que permetrà guanyar a les blanques en 2 moviments o obtenir un avantatge significatiu. Juguen blanques.

ENIGMA

Es tracta de dues fotografies antigues. Ens sabríeu dir el nom de la tècnica utilitzada?

Sol·lució a l'enigma de la revista anterior:

Es tracta d'una sivella de corretja per lligar una esquetlla o campana al coll de les vaques per fer soroll i localitzar-les.

No va tenir resposta.

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

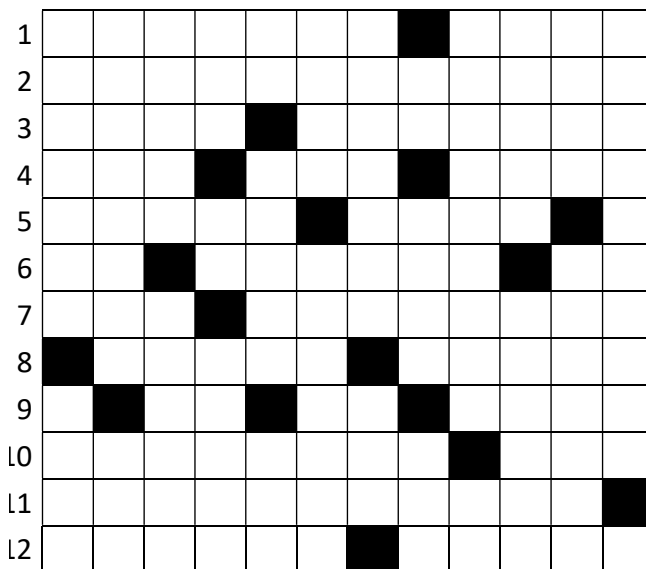
Solucions a la pàgina 39

HORIZZONTALS

1. Branca de la geografia. Al revés, exercir en campanya. 2. Que es pot domesticar. 3. Ahucar, insultar. Premem fort. 4. Contracció. Grup musical o pantà. Teixit de seda i or o argent. 5. Poble semita no acabat. Moro, sarraí. Consonat. 6. Consonant doble. Venerat, estimat. Símbol químic. 7. Allí ensenyen idiomes. Abaratit. 8. Al revés, àmbit, abast. Abans del tornaré. 9. La primera. Gos. Quasi mil. Coll verd, mandarí, etc. 10. Entrellaçades. Al revés, mamífer cèrvid. 11. Posaria al davant. 12. Llum, resplendor. Pot ser amunt o avall.

VERTICALS

1. Criaré, ensenyaré. Assalt, agressió. 2. Empanada mallorquina. Consonants. 3. Prové, s'origina. Jacetà. 4. Riu català. Té cinc dits. Cistell. 5. Nota girada. Porgador, garbell. Prefix "apartat de". 6. Una acta desgavellada. Que obeeix. 7. Posarà aigua al vi. Període de temps. 8. Nom de consonant. Estranya, inusual. Si ets el dels cops, malament rai. 9. Tela per a mosquiteres. Lletre grega. 10. Peixos d'aigua dolça al revés. Pintis, usis tint. 11. Al revés, fruita d'estiu. Peça aerodinàmica de les motos. 12. Col·lecció de diaris i revistes. La primera.

HO HEM LLEGIT A...

Diari La Mañana, dilluns 17-10-2022

La cooperativa d'Ivars i el cap dels GRAF, premis Felip Domènech

El guardó d'UP, entregat a l'IEI, també reconeix la pel·lícula 'Alcarràs'

Lleida
REDACCIÓ

L'Aula Magna de l'Institut d'Estudis Ilerdencs va acollir ahir l'acte de lliurament dels Premis Nacionals Felip Domènech, que va comptar amb la participació d'Estefania Rufach, vicepresident de la Diputació de Lleida i de l'IEI.

En aquesta ocasió, els guardonats van ser la Cooperativa d'Ivars (Entitats), Marc Castellnou (Persones) i Carla Simón i Arnau Vilaró, directora i coguionista del film 'Alcarràs', que van rebre el Premi Especial del Jurat. L'acte va comptar amb l'actuació musical de Meritxell Gené, que ha interpretat diferents temes. A més d'Estefania Rufach, hi van intervenir Manel Escolà, sindicalista històric d'Unió de Pagesos i company estret de Felip Domènech; Josep Sellart, coordinador Territorial a la Plana de Lleida d'Unió de Pagesos; i Joan Caball, coordinador nacional d'Unió de Pagesos. El premi a Entitats va

FOTO: Diputació / Moment de l'entrega dels premis d'UP

ser recollit de mans d'Estefania Rufach per Josep Coll, president de la Cooperativa d'Ivars; i el de Persones, va ser lliurat per Josep Sellart a Marc Castellnou, cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal i inspector en cap del Grup de Reforç Actuacions Forestals dels Bombers (GRAF); i el Premi Espe-

cial del Jurat el va recollir Arnau Vilaró de mans de Joan Caball.

En la seva intervenció, Rufach va expressar la seva satisfacció pel fet que l'Institut d'Estudis Ilerdencs, "la casa de la cultura de la demarcació de Lleida", sigui l'escenari d'un acte relacionat amb la pagesia.

Diari Segre, Dilluns 17-10-2022

Foto de família dels guardonats, ahir a l'IEI.

GUARDONS CERIMÒNIES

Els Premis Nacionals Felip Domènech reivindiquen la importància de la pagesia

LLEIDA | L'Aula Magna de l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI) va acollir ahir l'acte d'entrega dels IV Premis Nacionals Felip Domènech, atorgats per Unió de Pagesos. En la categoria d'entitats, van reconèixer la Cooperativa d'Ivars "per ser un model d'èxit de cooperativa, amb 107 anys d'història, que marca el camí a seguir al posar el futur de l'agricultura i la ramaderia en mans de la pagesia".

També van reconèixer Marc

Castellnou com a cap de l'Àrea del Grup d'Actuació Forestal dels Bombers de la Generalitat pel seu treball de divulgació en la necessitat d'un país on la pagesia tingui molta més rellevància.

En aquesta ocasió, el certamen va estrenar el Premi Especial del Jurat, que va ser per a Carla Simón i Arnau Vilaró, coguionistes del film *Alcarràs*. Van ser reconeguts per posar al centre de l'opinió pública el

model de l'agricultura familiar. L'acte, conduït per la periodista de Lleida TV Núria Sirvent, va comptar amb la participació de la vicepresidenta de la Diputació i de l'IEI, Estefania Rufach; Manel Escolà, sindicalista històric d'Unió de Pagesos i estret col·laborador de Felip Domènech; Josep Sellart, coordinador territorial al pla de Lleida d'Unió de Pagesos, i Joan Caball, coordinador nacional d'aquest sindicat.

LA CUINA FEMOSA

Lluís Gil Fontanet

L'equip de cuina de la Femosa ens presenta unes truites com si fossin creps que tenen la seva elaboració, recepta fàcil que et pots menjar acabades de fer, deixar-les a la nevera per un altre moment i te les pots endur en una carmanyola a la feina per ser l'enveja dels companys.

TRUITES A LA FRANCESA FARCIDES AMB BACALLÀ

Ingredients per a 10 persones

1 paquet de puré de patata de 115 g

200 cm³ de llet

600 g de bacallà

Una mica de formatge ratllat

1 kg de tomata o un pot

1 ceba

1 pebrot verd

1 gra dall

Julivert

10 + 1 ous

Temps de preparació uns 45 minuts.

Temps per remullar el bacallar mínim un dia a la nevera, canviant l'aigua diverses vegades.

El plat que farem avui és un invent, lògic però que amb l'atreviment habitual i unes mans expertes aconseguen uns productes de qualitat en un plat gustós i diferent.

S'han de fer 10 truites a la francesa d'un ou sense plegar-les però cuidant de donar-les la volta perquè estiguin cuites per les dues bandes.

En una cassola es couen les tomates amb una mica de sal i un pols de sucre.

Es fa un sofregit amb la ceba, el pebrot, unes cullerades de la tomata cuita anteriorment, l'all i el julivert.

Es barreja el puré de patates en pols amb la llet, amb el foc no massa fort, el sofregit anterior, un ou sencer batut, el bacallà remullat i desfilat amb una mica de formatge.

Quan el bacallà està cuit es farceixen les truites fent una mena de canaló, es posen en una plata, es banyen amb la tomata que fa la feina de la beixamel, un altre pols de formatge i s'enforna fins que estigui gratinat

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament 973 16 71 62
 Assistent social dimecres alterns 973 16 71 62
 Correus 9h a 10h de dilluns a divendres
 Farmàcia 973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solé 618 90 95 12

Clínica Ica Natura (Pardinyes) 973 22 82 22
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont) 973 21 65 49
 Consultori mèdic local.....973 16 72 91
 Metge urgències Dies feiners 15h a 8h i els festius
 tot el dia .....973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu .....973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

ESCACS

Solució:

1. Ce4, ...
  - a. Dxd5. Evitant la amenaça de Cb6++
  - b. Rb3.
  - c. Ad2+
2. ....
  - a. Da6+
  - b. Ddc3++. Així protegint el peó de a4 i escacs i mat a la descoberta.
  - c. Cxd2++. Eliminant l'amenaça i fent escac i mat.
3. ...
  - a. Rb3, Axd5+. Les blanques han capturat la dama negra obtenint un avantatge significatiu per decidir la partida.

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS

1. ECÈTICA. HOST. 2. DOMESTICABLE. 3. UCAR. AGARREM.
4. CAN. SAU. LAMÉ. 5. ARAME. ÀRAB. R. 6. RR. ADORAT. CO.
7. EOI. ABARATAT. 8. ESPAI. ANIRÉ. 9. A. CA. IM. ÀNEC. 10. TRENADES. ANT. 11. ANTEPOSARIA. 12. CLAROR. COSTA.

VERTICALS

1. EDUCARÉ. ATAC. 2. COCARROI. RNL. 3. EMANA. IACETÀ.
4. TER. MA. PANER. 5. SI. SEDÀS. APO. 6. CTA. OBEIDOR.
7. AIGUARÀ. MES. 8. CA. RARA. SAC. 9. TARLATANA. RO. 10. BARBS. TINTIS. 11. MELÓ. CARENAT. 12. HEMEROTECA. A.

SUDOKU

1	4	7	8	5	2	6	9	3
2	8	6	3	7	9	4	5	1
9	3	5	1	6	4	2	8	7
3	5	1	2	8	6	9	7	4
6	7	8	4	9	3	1	2	5
4	2	9	5	1	7	3	6	8
8	6	2	7	4	1	5	3	9
5	9	4	6	3	8	7	1	2
7	1	3	9	2	5	8	4	6

SOPA DE LLETRES

PERFECTA, SILETA, METGE, GUIXÉ, GUERXO, GUASCH, PERET, PAU, XERET, AURÓ, MOIX.

SOLUCIÓ INCOGNITA LA FEMOSA 319

No hem tingut cap resposta.

Visita guiada al Museu de Prehistòria

Flow dels nostres padrins

Cassoles de l'11 de setembre

Dinar de Sant Miquel dels jubilats

IMATGES D'ACTUALITAT

Exposició del Grup de Pintura d'Artesa de Lleida

Concentració en record del 1 d'octubre

FESTIVAL ARTESA ARTS